

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

”Planerad undervisning utmanar barnen att skapa på nya sätt...”

PEDAGOGERS ERFARENHETER OCH UPPFATTNINGAR OM
PLANERADE ESTETISKA UTTRYCKSFORMER I FÖRSKOLA OCH
FÖRSKOLEKLASS

EN KVALITATIV FENOMENOGRFISK ENKÄTSTUDIE

Namn: Lovisa Johansson
Pernilla Kronbäck
Fia Skoglund
Program: Förskolläraryrket för yrkesverksamma

Uppsats/examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2GY
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2022
Kursansvarig institution: Intuitionen för pedagogik, kommunikation och lärande, IPKL
Handledare: Petra Classon
Examinator: Agneta Simeonsdotter Svensson

Nyckelord: barn, estetiska uttrycksformer, förskola, Lindströms modell, språkutveckling,

Abstract

Syftet med studien är att undersöka uppfattningar och erfarenheter av estetiska uttrycksformer hos pedagoger i förskola och förskoleklass. Frågor studien söker besvara handlar om uppfattningar, erfarenheter och planerad undervisning i relation till estetiska uttrycksformer för att främja yngre barns språkutveckling. Metoden som används är elektronisk enkät med dels förutbestämda frågor/svar, dels skriftliga öppna frågor. Studien bottenar i den teoretiska utgångspunkten fenomenografi där människors uppfattningar och erfarenheter av ett fenomen undersöks med hjälp av första och andra ordningens perspektiv. Modellen *Fyra estetiska lärandeformer – i, om, med och genom* har använts för analys av empirin för att tolka pedagogisk personals uttryck av sina arbetssätt med estetiska uttrycksformer som språkfrämjande verktyg.

Enkäten bestod av tolv frågor där två frågor valdes ut för att få svar på forskningsfrågor vilket resulterade i fyra kategorier där olika mönster urskildes, vilka användes för djupare analys: (1) Estetiska uttrycksformer som något lustfyllt, (2) Planerad undervisning med estetiska uttrycksformer, (3) Hinder för planerad estetisk undervisning och (4) Språkutveckling och sinnligt lärande utifrån estetiska uttrycksformer. Analysen av enkätsvaren inom de fyra kategorierna visade bland annat att pedagogers personliga engagemang och erfarenheter för att bedriva lustfylld undervisning. Det framkom även att pedagoger upplever att planerade och strukturerade aktiviteter är lättare att genomföra. Orsaker som nämndes som hinder för planerad estetisk undervisning var förutsättningar, tidsbrist och kollegors engagemang. Flera pedagoger uttryckte vikten av att barn ska få möjligheter att skapa med olika material samt få uppleva med hela kroppen. Respondenterna uttryckte också på vilka sätt de använde estetiska uttrycksformer för att främja språkutveckling hos yngre barn.

Förord

Vi vill tacka vår handledare för den tid, engagemang och feedback du har bidragit med. Vidare vill också tacka deltagarna som tagit sig tid att besvara våra enkätfrågor. Till sist vill vi tacka varandra för ett lustfyllt och lärorikt samarbete.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar.....	4
1.3 Forskningsfrågor	4
3. Tidigare forskning	5
3.1 Pedagogers uppfattningar om barns lärande och sin egen roll i lärandet.....	5
3.2 Pedagogers roll i barns estetiska utveckling.....	5
3.3 Språkutveckling genom estetik	7
3.4 Estetiken som undervisningsmetod.....	7
3.5 Process eller produkt?	7
4. Teoretiska utgångspunkter	8
4.1 Fenomenografi	8
4.2 Svag och stark estetik.....	9
4.3 Fyra estetiska lärandeformer: lärande om, i, med och genom	9
5. Metod	11
5.1 Tillvägagångssätt.....	11
5.2 Avgränsning och urval	11
5.3 Datainsamling.....	11
5.4 Analysmetod.....	12
5.4.1 Lindströms modell.....	12
5.5 Metoddiskussion.....	13
5.6 Etiska överväganden	15
6. Resultat.....	16
6.1 Estetiska uttrycksformer som något lustfyllt.....	16
6.2 Planerad undervisning utifrån estetiska uttrycksformer.....	18
6.3 Hinder för planerad estetisk undervisning	20
6.4 Språkutveckling och sinnligt lärande utifrån estetiska uttrycksformer	21
6.5 Vanligast förekommande estetiska uttrycksformer.....	23
6.6 Sammanfattning	24
7. Avslutande diskussioner.....	25
7.1.1 Vilka uppfattningar om estetiska uttrycksformer kommer till uttryck hos pedagogerna i förskola och förskoleklass?.....	25
7.1.2 Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal i förskola och förskoleklass att de har av att planera undervisning utifrån estetiska uttrycksformer?.....	26

7.1.3 Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal att de har av att använda estetiska uttrycksformer för att främja språkutveckling hos yngre barn i förskola och förskoleklass?	27
7.2 Vidare forskning.....	28
7.3 Didaktiska konsekvenser.....	28
8. Referenslista.....	30
Bilaga missivbrev.....	33
Bilaga enkät.....	34

1. Inledning

Estetiska uttrycksformer, så som bild, sång, dans, drama med flera, är oftast lustfyllda ämnen som i förskola och skola används på olika sätt. Det kan vara planerat eller spontant, de kan exempelvis användas för att locka yngre barns fokus och som verktyg för att lära eller belysa något specifikt. Styrdokumentet för förskola och skola betonar att utbildningen ska ge yngre barn förutsättningar att utveckla förmågor inom samt få uppleva olika estetiska uttrycksformer bland annat sång, musik, dans, drama samt bild (Skolverket 2018 & 2019). Varför och hur estetiska uttrycksformer genomförs kan bero på många olika faktorer och upplevs ofta som något positivt av många barn och vuxna. Andra faktorer i den pedagogiska verksamheten som kan påverka utfallet av planerade aktiviteter med estetiska uttrycksformer kan vara bland annat tid, kompetens, rädsla, utbildning eller förutsättningar. Vi upplever att det finns kompetens och kunskap som inte tas tillvara i det dagliga pedagogiska arbetet med yngre barn där vi kan främja deras språkutveckling genom estetiska lärprocesser/uttrycksformer.

I följande text kommer vi att referera till det övergripande samlingsordet *pedagoger* alternativt *pedagogisk personal*, med vilka vi avser personal verksamma inom förskola och förskoleklass, exempelvis förskollärare, barnskötare, barnbiträde, resurs och förskoleassistent. Vi kommer också att använda oss av uttrycket *yngre barn* och avser barn i åldrarna 1–7 år som går i förskola och/eller förskoleklass.

Med denna studie vill vi undersöka pedagogisk personals uppfattningar och upplevelser av att planera undervisning i, om, med och genom estetiska uttrycksformer som har sin grund i modellen *Fyra estetiska lärandeformer – i, om, med och genom* (Lindström, 2012). I vår analys använder vi denna modell som verktyg för att tolka och synliggöra empirin som bygger på pedagogernas erfarenheter och uppfattningar utifrån enkätsvaren på fråga 5 och 9. Genom den framtagna empirin framkom ett mönster där språkfrämjande arbete blir synligt i samband med estetiska uttrycksformer.

Språkfrämjande arbete i kombination med estetiska uttrycksformer skapar möjligheter för yngre barn att utveckla sitt språk, ordförråd och sin ordförståelse, då de lär sig i samspel med den omgivning de befinner sig i (Strömqvist, 2010). I samspelet med omgivningen får barn lära sig att processa informationen i det språkbruk som används i kommunikationen. Vidare tar Strömqvist (2010) upp att inläringen av språk är en process som är adaptiv, vilket innebär att barn deltar i olika situationer och lagrar den information de får till sig. Den lagrade informationen kan de sedan använda i nya situationer de deltar i. Yngre barns språkutveckling är en process som är öppen, då processen om språkinläring inte har någon slutpunkt. Utöver att lära sig nya ord behöver yngre barn lära sig att organisera och modifiera den tillägnade kunskapen till något nytt (ibid). Den nya kunskapen har en aktiv och formande roll, där samhället och den kultur vi växer upp i formar vårt sätt att återskapa, nyskapa och behålla språkets betydelse för att utvecklas till en språkande människa (ibid).

Utifrån våra erfarenheter och ovanstående mål handlar pedagogers grundtankar om att barnen lär sig när de är aktiva i sina olika lärprocesser. Förskola och förskoleklass har inte bara styrdokument såsom läroplaner att ta hänsyn till, utan även lagar som ska följas. Barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2020, §28 & §29) är en av dessa lagar som fastslår att "barn har rätt till utbildning" och att "skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära". Forsberg Ahlcrona (2012) samt Stevens m.fl. (2011) har studerat förskollärarens roll i förhållande till pedagogisk verksamhet, hur den planeras och genomförs för att erbjuda yngre barn tillfälle för

språklig kommunikation och utveckling. Därför har pedagogers stöttning och vägledning en betydande roll i yngre barns språkutveckling och berättarstruktur (Forsberg Ahlcrona, 2012). Stevens m.fl. (2011) menar att pedagogers kunnande, engagemang och erfarenheter är en grund för yngre barns möjligheter att utveckla sina språkkunskaper i samband med estetiska uttrycksformer.

Forsberg Ahlcrona (2019) menade att det är viktigt att pedagogerna i förskola och skola har en helhetssyn utifrån ett estetiskt synsätt, där lärarna tror på individen som ett kreativt subjekt som i sin tur blir ett meningsskapande för dem. I den strukturerade verksamheten sett ur ett helhetsperspektiv får barnen delta samtidigt som de utvecklar sociala och kognitiva färdigheter, detta lärande sker genom samspel med den omgivning de befinner sig i (Vygotskij, 1995/2005). Vidare utvecklar de estetiska ämnena den kognitiva förmågan som handlar om att kunna förflytta sig i rummet, problemlösning och använda sig av olika metoder att förmedla ett budskap. Vygotskij (1995/2005) förklarar de estetiska ämnena med tre ord: utförande, form och yta och menar att de är produktiva och praktiska för individerna.

1.1 Bakgrund

Estetik har sin grund i den grekiska antiken. Estetiken går att koppla till det grekiska ordet *aisthēiko* 's, som betyder bildning, som i sin tur leder till ordet *ta aisthēta*, vilket betyder det sinnliga och det förnimbara (Nationalencyklopedin, u.å.). Estetik kan ses som ett redskap och en allmän teori när det kommer till yngre barns lärande, då estetiken bygger på sinneskunskap och sinnena används för att lära om någonting (Burman, 2014). Estetiken kan hjälpa oss att förstå olika uttryck och upplevelser genom olika lärprocesser (Lindstrand & Selander, red., 2009). ”Estetik är studiet av det sköna”, få känna på många olika delar av estetiska uttryck och skapa sin egen identitet (Nationalencyklopedin, u.å.).

Ehrlin (2020) menar att estetiska erfarenheter är en del av människans omdömesförmåga, den vi använder för att förstå vår omgivning och värld. En stor del handlar om att få uttrycka sig estetiskt samt att skapa sin egen identitet (Wiklund, 2009). Det ger oss även möjlighet att få pröva olika identiteter genom att använda olika estetiska uttrycksformer. Estetiken är ett begrepp vi kopplar till undervisning och lärande där yngre barn blir mer medvetna om sin egen roll i sitt lärande (ibid). I förskolan och skolans verksamheter erbjuds yngre barn möjligheter att utveckla sin personlighet genom estetisk undervisning.

I styrdokumenterna för förskola och skola betonas barns rättigheter till varierad och anpassad verksamhet för deras kunskapsinläring. I Läroplan för förskolan, Lpfö18 (Skolverket, 2018, s.14) står det ”[...]förmågan att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans” och i Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11 (Skolverket, 2022, s. 23) står det att undervisningen ska ge de yngre barnen förutsättningar att utveckla sin förmåga genom ”Skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer.”. Genom dessa olika processer kan man erbjuda yngre barn flera sätt att lära och ta del av kunskap. Enligt Ehrlin (2020) handlar det om att kommunicera genom olika uttryck och delta i estetiska aktiviteter där man ges möjlighet att lära i sin takt. Estetiska lärprocesser, som begreppet antyder, är en process av lärandet där innehållet bearbetas över längre perioder, då processer pågår över tid och att man inte kan räkna med att se resultat på en gång (ibid).

Estetiska lärprocesser i skolan kan bidra till kunskapsutveckling hos elever om de ges möjligheter att knyta samman känslor med sina tidigare upplevelser och kunskaper, vilka hjälper dem att kunna analysera och skapa en helhet (Wiklund, 2009). Den tillägnade kunskapen skapas hos varje individ i samspel med andra individer och i dess omgivning. Genom användning av de estetiska språken musik, bild, teater, dans och språk kan de gynna yngre barns språkliga förmågor och utveckling (ibid). Burman (2014) är inne på samma spår i sin tolkning av estetiska lärprocesser, då författaren menar att lärprocesserna kan ge möjlighet att lära sig nya eller fördjupa sina kunskaper inom olika ämnen. Att samla på sig kunskap är något som fortgår hela livet, men blir synligt först när man reflekterar över dem. Wiklund (2009) menar att genom användning av ämnesöverskridande undervisning kan pedagoger skapa ytterligare möjligheter för utbildning och lärande i alla åldrar. Det leder till att yngre barn kan gestalta sitt lärande genom olika tekniker verksamheten erbjuder och därmed utveckla en djupare förståelse. Pedagoger behöver skapa, tänka nytt och erbjuda olika vägar, strukturer och metoder för att yngre barn ska kunna erbjudas kunskapsinhämtning, där alla är delaktiga i sitt lärande.

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018) framgår det att språket hänger nära samman med barns lärande och identitetsutveckling. I praktiken innebär det att pedagogisk personal behöver stimulera barnen för att utveckla deras språk genom att bland annat ta vara på barnens intresse, nyfikenhet samt uppmuntra dem till att kommunicera på olika sätt i en stimulerande miljö. Vidare skapar pedagogisk personal förutsättningar som behövs för att yngre barn ska kunna utveckla sitt språk och sin språkförståelse. Bjar & Liberg (2010) menar att kommunikation ändras beroende på hur du lär, vem som lär ut och i vilket sammanhang du befinner dig i. Utifrån verbala och icke-verbala uttrycksformer, så som tal- och skriftspråk, bilder och gester med mera, sker ett meningsskapande som är i ständig rörelse (ibid). Till exempel om barn och pedagoger tillsammans får möjligheter att återge olika händelseförlopp genom att berätta, skriva, måla eller dramatisera kan vi gemensamt utveckla olika typer av kunskaper, när de interagerats med varandra. Wedin (2017) menar att det är viktigt att barn får möjlighet att utveckla sina språkliga register som de senare kommer behöva i skolans ämnen. Detta kan leda till att den pedagogiska personalen inom förskola och skola får höga krav på sig, när det gäller barns språkutveckling. Att pedagogerna medvetet stöttar de yngre barnen är viktigt, samt arbetar med kunskapsområden genom olika estetiska lärprocesser för att utveckla deras språk. En viktig grund för lärandet är att pedagoger introducerar ämnen på ett lustfyllt sätt och använder sig av korrekta begrepp. Genom att barnen får möjlighet att använda relevanta begrepp ihop med olika estetiska uttrycksformer kan de vidareutveckla sin språkförståelse, kunskap och sina upplevelser (ibid). En utmaning i förskola och skola för pedagogisk personal är att hitta vägen till varje enskilt barns lustfyllda livslånga lärande.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka uppfattningar och erfarenheter av estetiska uttrycksformer hos pedagoger i förskola och förskoleklass. Därutöver vill vi studera vilka möjligheter pedagoger uttrycker att de har att bedriva språklig undervisning utifrån estetiska uttrycksformer.

1.3 Forskningsfrågor

1. Vilka uppfattningar om estetiska uttrycksformer kommer till uttryck hos pedagoger i förskola och förskoleklass?
2. Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal i förskola och förskoleklass att de har av att planera undervisning utifrån estetiska uttrycksformer?
3. Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal i förskola och förskoleklass att de har av att använda estetiska uttrycksformer för att främja språkutveckling hos yngre barn?

3. Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning där estetiska uttrycksformer i yngre barns utbildning studerats; dels uttrycksformers inverkan dels pedagogers uppfattningar, roll, inverkan samt engagemang. Forskning om språkutveckling i relation till estetiska uttrycksformer kommer också att framföras.

3.1 Pedagogers uppfattningar om barns lärande och sin egen roll i lärandet

I en studie av Asplund Carlsson m.fl. (2008) var syftet att analysera lärares sätt att prata om yngre barns estetiska lärande i ämnena musik, dans och poesi. Nio arbetslag fick delta i ett undersöknings- och utvecklingsprojekt över en sexmånadersperiod utifrån utvecklingspedagogik och variationsteorin. Projektet var praxisorienterat och lärarna fick kontinuerlig fortbildning i form av exempelvis föreläsningar, workshops och teori kopplat till ämnena för att få tips och idéer om hur de kunde undervisa och tänka om estetik.

För att ta reda på lärarnas syn på barns lärande inom de estetiska ämnena och sin egen roll i lärandet genomfördes intervjuer både i början av projektet och i slutet, samt ett mindre antal videoobservationer. I början uttryckte flera lärare att deras brist på kunskap om ett ämne var ett hinder för utförandet (vilket även har framkommit i flera andra studier; exempelvis Stevens m.fl. 2011, & Pramling Samuelsson m.fl., 2009). I slutintervjuerna nämnde lärarna att de blivit mer uppmärksamma på lärandets objekt, sin egen roll men också hur de lyssnar på barnens röster på ett annat sätt än tidigare. Lärarna gick från att prata om de estetiska ämnena som en kontrast och ett stöd till de teoretiska, till att prata mer specifikt om dels sitt eget lärande dels barnens lärande. Lärarna menar också att de reflekterar mer än tidigare och lyssnar och ger barnen större utrymme att uttrycka sig. I slutet av projektet kunde forskarna se att lärarna hade ett annat sätt att tänka och ett mer professionellt tillvägagångssätt när de gör medvetna val för att skapa lustfyllda lärandesituationer för barnen (Asplund Carlsson m.fl., 2008). Det blir i denna artikel tydligt att pedagogers roll, kompetens och engagemang spelar stor roll i yngre barns lärande, vilket är ett återkommande ämne i flera av de studier vi tar upp (Forsberg Ahlcróna, 2012, Stevens m.fl., 2011 & Pramling Samuelsson m.fl., 2009).

3.2 Pedagogers roll i barns estetiska utveckling

Forsberg Ahlcróna (2012) studie utgår ifrån ett forskningsprojekt där förskollärare och barn i åldrarna 2–5 år deltog. Forskningsprojektet handlar om barn och hur de med hjälp av en marionettdocka kan utveckla sitt språk och sin kommunikativa förmåga. Projektet delades in i tre olika delar: i den första fick de se en bild på dockan och berätta om vad de ser. I andra delen fick de träffa dockan och se vad den kunde göra. I tredje delen fick barnen själva prova att använda dockan. I alla delarna fick barnen möjlighet att utveckla sin kommunikativa förmåga då de fick prata om bilden/dockan, höra läraren prata och berätta om dockan. Barnen fick också berätta och förklara vad de gör med dockan när de använder den i aktiviteten.

I studiens resultat framkom det att barn i samspelet med dockan fick möjlighet att utveckla sitt språk och sin berättarstruktur genom de kunskaper och erfarenheter de har tillägnat sig i utforskandet med dockan som ett didaktiskt redskap. Forsberg Ahlcróna (2012) nämner även att lärarnas egen roll behöver utvecklas vilket är viktigt för att kunna skapa sammanhang som är spontana och kommunikativa. Vidare krävs det att lärarna har förmåga och medvetenhet att kunna organisera innehållet i arbetet med dockan för att skapa betydelsefulla aktiviteter för barnen. Även Stevens m.fl. (2011) betonar vikten av förskollärares roll och ansvar för den

pedagogiska verksamheten; Hur de planerar och genomför aktiviteterna för att medvetet kunna erbjuda alla barn tillfällen där kommunikativa samspel och möjligheter för lärande kan uppstå.

Stevens m.fl. (2011) studerade likheter, skillnader och effekter av estetiska uttrycksformer i två olika förskoleformer i USA. Förskoleprogrammen som studerades var en i den offentliga sektorn (Meridian Public School District, Little Wildcats' Pre-Kindergarten Program, MPSP) och i den privata sektorn (Central Children's Center, CCC). Syftet med studien var att undersöka effekterna med estetiska uttrycksformer för yngre barns lärande samt att jämföra de olika förskolornas läroplaner. MPSPs syn på lärande är att barnen ska få utvecklas och växa i lämplig takt utifrån sina förmågor då alla befinner sig i olika utvecklingsstadiet. CCC har en kristen syn på lärande där de har anpassade aktiviteter och lägger tonvikt på barnens sociala, emotionella, fysiska, kognitiva och andliga utveckling (ibid).

Förskolor, i USA, med egna läroplaner kan forma utbildningen på ett visst sätt för att passa en inriktning. Stevens m.fl. (2011) problematiserar nedskärningar i förskolorna där det oftast är de estetiska och praktiska ämnena som det dras timmar eller material ifrån först. Deras slutledningar rörde också de estetiska uttrycksformerna ihop med respektive förskolas läroplan och hur de berikade barnens utveckling samt förmåga att uttrycka sig. Resultatet visade att med utbildade och engagerade pedagoger utvecklade barnen självförtroende, bra lekatmosfär, problemlösning utan våld och hade bättre förståelse för varför de lärde sig något. Slutsatsen i studien är att kvalificerade och kunniga lärare var en viktig aspekt i barnens lärande och forskarna anser att den pedagogiska personalen skulle ges mer möjligheter till fortbildning inom estetiska uttrycksformer. De kom också fram till att läroplanerna behöver ses över i takt med att samhället ändras och genom användningen av estetiska uttrycksformer inom alla ämnen gynnar kvaliteten i barnens utbildning. Detta är något McLennan (2010) också tar upp om att dagens utbildningssystem är en återspeglning av tidigare synsätt på vad utbildning är och hur den ser ut. Utbildningssystemet behöver hela tiden anpassas och utvärderas för att så många som möjligt ska få chansen att känna att de klarar av skolan och lär sig för livet.

Pramling Samuelsson m.fl (2009) har genomfört ett forskningsprojekt där fokus ligger på de tre konstområdena musik, poesi och dans/estetisk rörelse. Studien utgår från en teoretisk ram som bygger på utvecklingspedagogik där personal studerar samt utvecklar barns kunskaper inom konsten. De tar upp tidigare forskning om barns lärande när det kommer till dessa tre estetiska ämnena. Forskarnas uppfattning är att det finns för lite studier om hur barn lär sig dessa tre ämnena samt hur lärare arbetar med dessa. En av anledningarna till att pedagoger inte genomför aktiviteter med estetiska uttrycksformer beror på att de känner att de saknar kompetensen för ämnet (Pramling Samuelsson m.fl., 2009). Till exempel finns det pedagoger som undviker att sjunga då de inte anser sig ha en tillräckligt bra sångröst. Vidare menar Pramling Samuelsson m.fl. (2009) att pedagoger behöver ges förutsättningar för att kunna bedriva undervisning; I projektet som studerades fick pedagoger både teoretisk och praktisk fortbildning för de ämnen som var i fokus. Aktiviteterna dokumenterades med videoupptagning för att därefter analyseras och möjliggjorde reflektion över pedagogernas agerande, förhållningssätt och vad som kunde förbättras. Projektet behandlade även lärarnas utveckling där det blev synligt att de har ökat sin medvetenhet om lärandets objekt, fått insikter om vad de vill att barnen ska lära sig om musik, dans och poesi och ställer tydliggörande frågor för att lärandeobjektet ska bli synligt. Stevens m.fl. (2011) tar också upp vikten av pedagogers engagemang, kunnande och behov av förutsättningar och menar att detta är en avgörande del i arbetet med yngre barn i samband med estetiska uttrycksformer.

3.3 Språkutveckling genom estetik

Sakaran Kalidas (2014) har genomfört en kvantitativ studie på ett universitet i Klang Valley, Malaysia, där användningen av drama som undervisning och lärandeverktyg undersöktes. Deltagarna var 90 studenter som gick första terminen på ett diplomprogram och ett dramaprojekt skulle genomföras ihop med engelska och nationalekonomi som ämnen. Syftet var att visa att drama som lärandeverktyg förbättrade studenternas språkkunskaper samt att belysa olika inlärningsstilar för verbal språklig intelligens. Inlärningsstilarna innefattar behärskning (vetande), interpersonell (sociala färdigheter), förståelse (upptäcka och resonemang) samt självuttryckande (kreativitet). Studien visade att det fanns en oro och försiktighet hos lärare i användandet av drama som lärandeverktyg (Sakaran Kalidas, 2014). Detta berodde bland annat på oro över att förlora kontrollen över sina elever, hög ljudnivå men också rädsla för att inte uppnå lärandemål- och resultat.

3.4 Estetiken som undervisningsmetod

Sotiropoulou-Zormpala (2012) har genomfört en pilotstudie i offentliga grundskolor i Grekland med barn i åldrarna 5–8 år. Studien utgår från frågan ”Varför ska konsten utgöra en viktig och nödvändig del av skolan?” och syftar till att undersöka undervisningsmetoder som motsvarar pedagogiska roller som finns i relation till skolans läroplan. De tre undervisningsmetoderna som undersöks är (1) undervisning i konst, (2) undervisning genom konst och (3) estetisk undervisning, där Sotiropoulou-Zormpala (2012) anser att den tredje metoden inte används i tillräckligt stor utsträckning inom skolan. Undervisningsformerna i och genom konst kan liknas vid de lärandeformer Lindström (2012) belyser i modellen *Fyra estetiska lärandeformer – i, om, med, genom* där lärare kan växla mellan lärandeformerna i de estetiska aktiviteterna.

Studiens slutsatser är att aktiviteterna som genomfördes fick eleverna möjlighet att bearbeta och hantera kunskaper på olika sätt, kroppsligt, sinnligt och verbalt med mera. Estetisk undervisning grundar sig inte bara i ämnet konst utan kan ses som möjligheter till att också lära i andra ämnen. Sotiropoulou-Zormpala (2012) nämner ett exempel på ett estetiskt arbetssätt där eleverna får skapa bokstäver i material där känsel och syn stod i fokus och flera aspekter av lärandet utgår från yngre barnens personliga erfarenheter och kunskaper.

3.5 Process eller produkt?

McLennan (2010) utförde en studie där hon diskuterar skillnader mellan hantverk och pyssel som en väg för inläring hos yngre barn. Forskaren anser att det är viktigt att man som lärare ska använda sig av aktiviteter som fokuserar på själva processen hellre än slutprodukten i de estetiska lärprocesserna. Att det finns tydliga skillnader på om aktiviteten är centrerad på upplevelsen eller slutresultatet, och när man jämför själva upplevelsen med slutresultatet som aktiviteten ger barnen kan man tydligt se skillnaderna (ibid). Skillnaden mellan hantverk och pyssel beskrivs som att hantverk ses som steg-för-steg som resulterar i ett utforskande och ger barnen möjligheter att använda sin fantasi på ett kreativt sätt. Pyssel ses som en sluten aktivitet där exempelvis att limma bitar på rätt plats ger barnen mindre utrymme för kreativt tänkande och används för att hålla eleverna sysselsatta där slutresultatet är en förutbestämd produkt. Vidare skriver McLennan (2010) att det är intressant att få lyssna när yngre barn beskriver processen för hur de skapade sitt hantverk, vilket bidrar till att utveckla deras förmåga att kommunicera och förmedla sina tankar. Slutsatserna är att upplevelsorna av aktiviteterna ger barnen kunskaper och erfarenheter på olika nivåer samt att estetiken ska uppmuntra det livslånga estetiska utforskandet.

4. Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt presenteras den teori och de begrepp studien är baserad på. Den teoretiska utgångspunkten är en fenomenografisk ansats med inslag av Saars (2005) begrepp om *svag* och *stark* estetik samt Lindströms (2012) modell *Fyra estetiska lärandeformer – i, om, med och genom*.

4.1 Fenomenografi

Ordet fenomenografi kommer från grekiskan och betyder ungefär ”beskrivning av det som visar sig”, (Svensson och Åkerblom, 2018). När man använder sig av fenomenografi i en forskning innebär det att kunna beskriva olika företeelser och fenomen, hur det kan visa sig samt uppfattas av individerna (ibid). Man behöver också ta hänsyn till individernas relationer till de olika fenomenen och deras uppfattning om det, något man behöver tänka på när man väljer att samla in data eller empiri (ibid).

Inom fenomenografin är man intresserad av att kartlägga ett fenomen och hur en grupp med människor kan uppfatta fenomenet ur olika perspektiv (Svensson & Åkerblom, 2018). Enligt Svensson och Åkerblom (2018) handlar det om olika forskningsinriktningar, med andra ord bestäms forskningsinriktningen av vad det är man vill undersöka. Forskningsobjektet som ska undersökas, när det avser människans olika uppfattningar om ett fenomen, är ett särskilt forskningsområde som bygger på undersökningen av ett objekt (ibid). Fenomenografin använder begreppet *uppfattning*, det vill säga hur människor kan uppfatta ett fenomenets karaktär eller natur. En viktig förutsättning är att intervju- och enkätfrågor ställs på ett sådant sätt att man kan anta att alla uppfattar frågorna lika (ibid). Då människans subjektiva kunskap och tidigare erfarenheter påverkar deras uppfattning av hur de ser på ett fenomen innebär hur människan upplever fenomenet om hur något är och fungerar. Den subjektiva kunskapen bortser från om det stämmer överens med verkligheten eller ej. Det handlar inte om att det finns något rätt eller fel svar på forskningsfrågorna utan hur människor uppfattar frågorna som ställs (ibid).

Kontextuell analys är en forskningsansats inom fenomenografin som bygger på data och resultat som kommer fram genom att använda sig av tolkning i de olika sammanhang ett visst fenomen ingår i, det vill säga kontexten (Svensson & Åkerblom, 2018). Det är en del av hur man närmar sig, beskriver olika uppfattningar om ett fenomen samt förstå och tolka svaren. Beroende på vad undersökningens syfte är och vad man vill uppnå innebär det att frågornas utformning och innehåll kan påverka svarens utfall, då människor uppfattar frågor på olika sätt. Det man vill nå är att kunna ta reda på människors uppfattningar och även kunna beskriva uppfattningarna som de har. Man behöver tänka på vilken utgångspunkt undersökningen har och hur fenomenet kan uppfattas av de deltagande samt vilka skillnader som blir synliga utifrån fenomenet. Med andra ord kan man säga att fenomenografin är fallbaserad vilket innebär att se frågor och svar och dess förhållande som delar av ett fall och deltagarnas uttryckta uppfattningar (ibid).

För vår studie innebär det att vi kan använda oss av fenomenografi för att analysera och beskriva pedagogernas erfarenhet genom första och andra ordningens perspektiv (Marton, 1981). Den första ordningens perspektiv innebär att man vill beskriva olika aspekter av det som pedagogerna upplever i sin värld inom verksamhetens väggar. Andra ordningens perspektiv syftar på att kunna beskriva pedagogernas erfarenhet som bygger på den första ordningens perspektiv utifrån världen (ibid). Första perspektivet hjälper oss att orientera oss i verksamhetens värld och det andra perspektivet orienterar vi mot pedagogernas idéer och

erfarenheter. Med andra ord kan man säga att det är en studie om erfarenhetsbeskrivning, att man utgår från pedagogernas erfarenhet när man utför forskningen. Marton (1981) förespråkar att de två perspektiven används tillsammans, då de kompletterar varandra. Det kollektiva intellektet innebär att det kan ses som olika strukturerade delar där uppfattningar och idéer utgör en grund för olika möjligheter av tolkningar. Detta system handlar om olika tankeformer, hur världen upplevs och att det beskriver hur människan tänker på två olika sätt. Det första sättet används som ett instrument vilket beskriver och visar på hur individer tänker i olika konkreta situationer. Det andra sättet innebär att det kollektiva perspektivet är en beskrivning av individers tänkande (ibid).

4.2 Svag och stark estetik

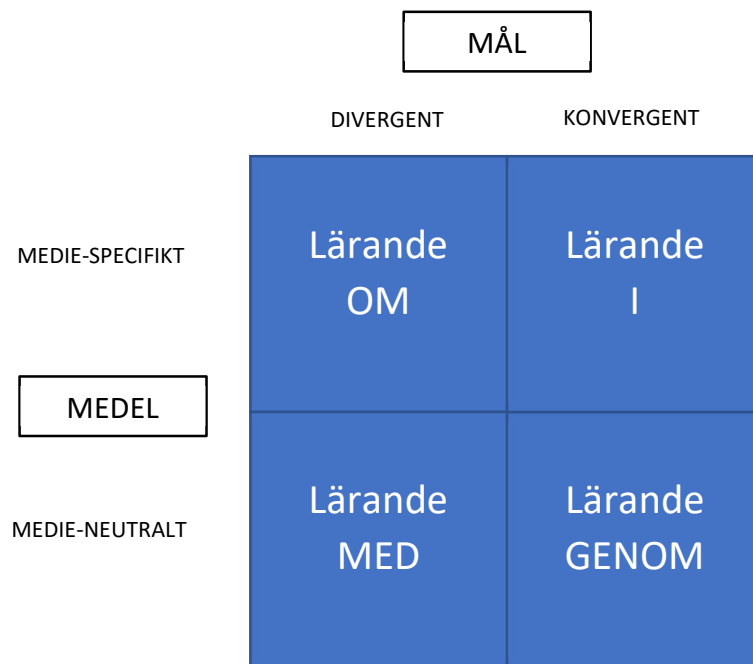
Två begrepp Saar (2005) introducerar är svag respektive stark estetisk i utbildningssammanhang. Svag estetisk beskrivs som *retrospektiv*, det vill säga att man ser tillbaka på det som redan har upplevts. Ett exempel på detta kan ske genom sånger, rim och ramsor. Till svag estetik räknas de vanligaste förekommande uttrycksformerna i förskolan så som bild, sång, musik, rörelse och drama. Metoderna för inläringen används vanligtvis som ett didaktiskt redskap för att lära individerna om andra ämnen. Den svaga estetiken har fördelar genom att den kan ge stöd för att se och erfara lärandeprocesser ur nya synvinklar, detta genom att pröva, gestalta och illustrera ett kunskapsinnehåll som kan leda till ett lustfyllt lärande (ibid). Vidare menar Saar (2005) att om yngre barn ges möjligheter till att illustrera, rytmisera och/eller gestalta kan det göra att de lättare kommer ihåg fakta och kunskap om det de ska lära sig.

Stark estetik kan beskrivas som *prospektiv*, det vill säga att man ser framåt åt det som ännu inte har skett. Ett exempel på detta är när en aktivitets innehåll gestaltas i nya former, men med samma lärandemål. Barnen är med i ändrandet av aktivitetens riktning under genomförandet. Exempelvis vid en dans kan barnen själva tillägga ett ljud för att utveckla dansen antingen verbalt eller med instrument. När det kommer till den starka estetiken menar Saar (2005) att det är en estetik som möjliggör att man kan ändra kunskapsinnehållet, genom att yngre barn får utforska, upptäcka och pröva nya förståelser och gestaltningar av innehållet. Den starka estetiken är mer tillåtande för att kunskapsinnehållet förändras, kan även vara så att den kräver det. Vidare skriver Saar (2005) att kunskapen yngre barnen får när de använder sig av den starka estetiken kan vara svårt för pedagoger att planera exakt vilket lärande de ska tillägna sig samt att mäta effekterna av lärandet. Skillnaden mellan stark och svag estetik är att den svaga inte fullt ut använder sig av skapandet, men den stödjer barnens lärande. Medan den starka estetiken är mer utmanande och kräver engagemang, samtidigt som den lärande individen förändras (ibid). Båda formerna av estetik bör inte ses som motpoler utan komplement till varandra.

4.3 Fyra estetiska lärandeformer: lärande om, i, med och genom

Lindströms modell, *Fyra estetiska lärandeformer – om, i, med och genom*, är utvecklad för att förstå läroprocessen utifrån handlingar samt fyra olika estetiska lärandeformer: lärande *om*, *i*, *med* och *genom* (Lindström, 2015). Lärandet *om* handlar om att utveckla baskunskaper i ett ämne. Lärandet *i* handlar om att experimentera med olika material för att utveckla en förståelse och för att kunna förmedla något. Lärandet *med* handlar om integration mellan olika ämnen som man genomfört. Lärandet *genom* handlar om kompetenser som man lärt och fått uppleva när man haft ett engagemang under de olika estetiska läroprocesserna. Genom att använda sig av modellen kan pedagoger tydliggöra hur de estetiska läroprocesserna i olika ämnen kan kopplas

till individernas olika lärande. Samtidigt blir den ett verktyg för pedagogerna där de kan bryta ner en lärprocess och koppla den till ett specifikt ämne.

FYRA LÄRANDEFORMER – OM, I, MED OCH GENOM
(Lindström, 2012)

Lindström (2015) betonar vikten av variation, hur yngre barn lär sig och att ge dem möjlighet att få tillägna sig ämneskunskaper, att lärandet är en process som pågår hela tiden som leder till lärande för livet. De fyra delarna i modellen handlar om att lägga till dagliga konstruktioner där pedagoger kan integrera yngre barn till ett djupare lärande om ett specifikt ämne, utifrån den planerade aktiviteten. Lindström (ibid) menar också att det ska finnas tid till utvärdering med yngre barn tillsammans med läraren efter att man arbetat klart.

5. Metod

I följande avsnitt redogör vi för vårt val av metod och tillvägagångssätt, varför vi valt att göra en kvantitativ studie med kvalitativa inslag samt fenomenografiskt inspirerad innehållsanalys. Etiska överväganden samt en metoddiskussion där vi berör begreppen reliabilitet och validitet tas också upp.

5.1 Tillvägagångssätt

Studien genomfördes med hjälp av en webbenkät bestående av tolv frågor. Frågornas karaktär var dels slutna med givna svarsalternativ, dels öppna med möjlighet för utförligare skriftliga svar. Ahrne och Svensson (2015) menar att enkäter länge har använts som en metod för att, i stor skala, kunna mäta och analysera bland annat människors levnadsförhållanden. Vi vill dock inte kvantifiera utfallet av enkätsvaren utan ta reda på pedagogers erfarenheter och uppfattningar genom att använda en kvantitativ metod. Vi har därför valt att analysera de skriftliga svaren med en kvalitativ ansats då den anses vara lämplig för öppna frågor (Barmark & Djurfeldt, 2020). För analys av de två frågornas enkätsvar använde vi kvalitativ innehållsanalys, vilket innebär att vi kunnat urskilja olika kategorier som var av intresse samt dess relevans till våra forskningsfrågor.

De frågor vi analyserar är nummer 5: *Beskriv vilka estetiska uttrycksformer du främst använder, och hur, för att främja barns och elevers språkutveckling* och 9: *Berätta om dina erfarenheter om planerad undervisning i form av estetiska uttrycksformer*, då dessa är besvarade med skriftliga kommentarer och där vi kan finna svar på våra forskningsfrågor. I samband med missivbrevet och utskick av enkäten informerades respondenterna om deltagandets innebörd; dess anonymitet och frivillighet men också studiens syfte samt användningsområde, vilket finns tillgängligt att läsa mer utförligt om i bilaga 1.

5.2 Avgränsning och urval

Fokus vid avgränsning och urval var att i så stor utsträckning som möjligt inhämta svar från pedagoger verksamma inom förskola och förskoleklass i tre olika kommuner i Sverige. Barmark och Djurfeldt (2020) rekommenderar att man tänker till och väljer den population som är relevant för undersökningen. För oss var det relevant att vända oss till all pedagogisk personal inom förskola och förskoleklass för att undersöka vilka uppfattningar och erfarenheter de har av estetiska uttrycksformer i verksamheten, då pedagogisk personal planerar och bedriver undervisning i förskola och förskoleklass under ledning av förskollärare. När det var klart vilken population och vilka kommuner som skulle ingå i undersökningen, togs det kontakt med rektorer och samordnare muntligt eller via telefon för att få tillstånd att skicka ut enkäten till de anställda.

Då vår studie är relativt liten kan vi först när vi fått in resultaten bestämma om vi ska ta stickprov, vilket kan ge ett generaliserbart resultat av populationen (Barmark & Djurfeldt, 2015 & 2020). Då det var få deltagande i enkäten behöver vi inte göra ett stickprov. De inkomna svaren resulterade i 25 besvarade enkäter, vilket skapade en möjlighet för oss att få god översikt över empirin samt ett givande underlag för att besvara forskningsfrågorna.

5.3 Datainsamling

Den webbenkät som användes i studien genomfördes via verktyget Microsoft Forms och bestod av tolv frågor (se bilaga 2) där respondenterna fick svara på både öppna och slutna frågor. Vi

valde att ha några frågor där respondenterna kunde välja det svarsalternativ som passade bäst in utifrån deras egna erfarenheter. I de öppna frågorna kunde respondenterna formulera, utveckla sina svar och beskriva vad de har för uppfattningar och erfarenheter inom det som efterfrågades. Barnmark och Djurfeldt (2020) nämner vikten av att vara säker på att de frågor man ställer är nödvändiga och att de vid analysen kan ge svar på det man efterfrågar i studiens frågeställning, därför har frågorna modifierats och testats ett flertal gånger.

Frågorna som ingår i enkäten formulerades med hjälp av studiens syfte, frågeställningar och begrepp utifrån vald teoretisk utgångspunkt. Syftet med enkäten var att få reda på vilka uppfattningar och erfarenheter den pedagogiska personalen inom förskola och förskoleklass har utifrån arbetet med estetiska uttrycksformer. Vi var också intresserade av hur de upplever att de arbetar med planerad undervisning för att främja yngre barns språkutveckling.

Efter att ha fått klartecken från rektorer, samordnare och handledare publicerades en länk till enkäten (se bilaga 2) tillsammans med missivbrevet (se bilaga 1) ut på Microsoft Teams till 275 personer i förskola och förskoleklass i tre olika kommuner i Sverige. Deltagandet i enkäten var både frivillig och anonym. Enkäten fanns tillgänglig i fem arbetsdagar, men på grund av lågt deltagande skickades en påminnelse ut för att på nytt synliggöra enkäten och förhoppningsvis öka deltagandet. Efter ytterligare fem arbetsdagar stängde vi enkäten då vi bedömde att vi hade fått in tillräckligt med svar för att påbörja en analys. Av 275 personer fick vi in 25 besvarade enkäter, varav ett bortfall då respondentens svar inte kunde tillämpas i analysen, då respondenten för de skriftliga svaren hade besvarat genom upprepning av våra frågor. Andra svar på enstaka frågor föll bort då frågan hade besvarats med enbart skiljetecken.

5.4 Analysmetod

Enkäten må ha haft en stor räckvidd med tanke på antalet personer som den skickades ut till, men den relativt låga svarsfrekvensen möjliggjorde ett lättöverskådligt material för bearbetning utan digitalt program. Efter att gått igenom alla svaren på frågorna valdes två frågor ut för vidare analys: nummer 5 *Beskriv vilka estetiska uttrycksformer du främst använder, och hur, för att främja barns och elevers språkutveckling.* och 9 *Berätta om dina erfarenheter om planerad undervisning i form av estetiska uttrycksformer.* Respondenternas svar på dessa två frågor skrevs ut för att sedan klippas ut så att varje svar var på en enskild pappersbit. Genom att ha alla svaren framför oss kunde vi sortera dem och hitta återkommande mönster och avvikande utsagor i analysen av svaren. Detta ledde till att följande fyra kategorier skapades: 1) Estetiska uttrycksformer som något lustfyllt, 2) Planerad undervisning utifrån estetiska uttrycksformer, 3) Hinder för planerad estetisk undervisning och 4) Språkutveckling och sinnligt lärande utifrån estetiska uttrycksformer.

5.4.1 Lindströms modell

I analysen använder vi oss av modellen *Fyra estetiska lärandeformer- om, i, med och genom* (Lindström, 2012) som ett verktyg där analysen kan ge oss möjlighet att belysa lärandet för de yngre barnen genom pedagogernas svar; vilka metoder samt processer utifrån sina erfarenheter de beskriver att de säger sig använda. Det handlar också om att se hur pedagogerna uttrycker sig i enkätsvaren utifrån deras erfarenheter, förhållningssätt, förståelse för lärandet, beskrivning av lärandet samt om de erbjuder olika estetiska arbetssätt, för att i slutändan skapa ett lustfyllt lärande. Vidare ger analysen oss en inblick i hur pedagogerna kan utveckla kreativiteten hos de yngre barnens olika förmågor som kan användas för att gynna inläring i andra ämnen.

Lärandeformerna *om* och *i* är de två som vanligast används i verksamheten då de är mest etablerade och sedan kommer *med* och *genom* (se även punkt 4.3).

I analysen vill vi belysa de olika lärandeformerna som blir synliga i empirin genom att bryta ner respondenternas svar. Utifrån respondenternas enkätsvar kan vi tolka deras utsagor om sina erfarenheter i samband med de fyra lärandeformerna. I lärandeformen *om* handlar det om att utröna vilken del i svaret som pekar på ett specifikt ämne i deras undervisning samt lärandet *i* ett ämne. I lärandeformen *med* vill vi utforska om den pedagogiska personalen uttrycker att de använder det estetiska som ett stöd för att belysa eller levandegöra ett ämne, exempelvis att dramatisera en saga eller situation utifrån en bok. Avslutningsvis innebär lärandeformen *genom*, som är den svåraste formen att genomföra i verksamheten (Saar, 2005), att man skapar förståelse för innehållet, exempelvis genom att lära sig uttrycka känslor via drama.

5.5 Metoddiskussion

För att en studie ska anses ha hög reliabilitet, det vill säga pålitlighet, krävs bland annat tydliga anvisningar för ifyllande av formuläret samt väldefinierade och standardiserade frågor (Eriksson Barajas m.fl., 2013). För att öka reliabiliteten gjordes övervägningen att enbart skicka ut enkäten till förskollärare, då denna yrkesgrupp har ett ansvar för att utbildningen genomförs samt att den vore representativ för den del av förskolans arbete som vi vill belysa. I slutändan valde vi att rikta oss till hela förskolans och förskoleklassens pedagoger då vi vill nå en större bredd av uppfattningar och erfarenheter, än enbart vår första tänkta yrkesgrupp.

Validitet handlar om att man som forskare mäter det som man anser mäta, och inget annat, alltså studiens giltighet (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Det är viktigt hur vi formulerar frågorna för att undvika missförstånd, eventuella uteblivna svar och för att det som avses mätas faktiskt mäts. Ett sätt att testa validiteten är att låta personer som liknar våra framtida respondenter få testa enkäten innan den skickas ut (Åkerblom m.fl., 2020). Genom detta test kan syftningsfel och misstolkningar upptäckas och åtgärdas innan den slutgiltiga enkäten skickades ut. Då testpersonerna ska likna den tilltänkta populationen i så stor mån som möjligt rådfrågades våra kurskamrater, som är yrkessamma inom förskola och förskoleklass, att genomföra enkäten och ge oss feedback på frågorna. Enkäten var även här anonym, men eventuell feedback var inte det, vilket våra kurskamrater hade informerats om. Feedback togs emot och bidrog till att anpassa frågorna ytterligare i förhållande till vårt forskningssyfte.

Den feedback som mottogs och de mönster som blev synliga i enkätsvaren medförde att ändringar i frågeställningarna tillämpades för att nå det som undersöktes. Empirin som tillhandahölls kunde tolkas och analyseras för att skapa en uppfattning och förståelse för respondenternas erfarenheter och uttryck om estetiska uttrycksformer. Svarens betydelse diskuterades utifrån dess innebörd och relevansen för studiens syfte. Då mönster uppstod vid genomgången av empirin kunde svaren grupperas inom olika kategorier som sedan gav nya infallsvinklar för frågeställningarnas utformning. Genom diskussion inom forskningsgruppen om respektive enkätsvar framkom det att en del svar inte passade till någon kategori och en del svar passade in på flera kategorier, vilket även kan ses i analysen ovan. Detta bidrog till en gemensam uppfattning om empirin och fortsatt arbete i relation till analysverktyg och tidigare forskning. Forskningsgruppens diskussion influeras av hur studiens frågeställningar och enkätfrågor är ställda, hur respondenterna har uppfattat dessa samt uttryckt sina skriftliga svar.

Enligt Eriksson Barajas m.fl. (2013) används kvantitativa studier för att se samband, ordna och klassificera samt förutsäga och förklara verkligheten. Vidare menar författarna att i en studie

med kvantitativ utgångspunkt strävar forskaren efter att vara så objektiv som möjligt samt att hålla distans till objektet som studeras, detta för att undvika att ha en inverkan på studiens resultat (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Svaren i enkäten är dels standardiserade dels öppna med plats för utförligare skriftliga kommentarer, detta för att sammanställningen ska bli överskådlig och för att vi ska kunna se samband, skillnader och kunna dra slutsatser. Då vi är mer intresserade av pedagogers skriftliga uttryck än de förutsägbara svaren analyserar vi empirin på ett kvalitativt sätt för att komma åt det fenomen vi vill beskriva och förstå (Barmark & Djurfeldt, 2020). I analysen har hänsyn tagits till att svaren är subjektiva och situationsberoende, det vill säga att det finns många faktorer som spelar roll i de svar som har inkommit (ex. barngrupp, kollegor, tid, privatliv, förutsättningar, engagemang, ens kompetens, vikarier m.m.).

Valet av enkät som metod hade kunnat genomföras via olika typer av intervjuer för att få fram ”samma” resultat, exempelvis genom standardiserade intervjuer, gruppintervjuer eller fokusgruppsdiskussioner (Ahrne & Svensson, red, 2015). I den första hade samma frågor ställts på samma sätt till alla deltagare. I en gruppintervju hade också samma frågor ställts, men resultatet hade kunnat påverkas av vad de intervjuade säger samt eventuellt ”gruppsyck” och urvalsprocessen hade sett annorlunda ut, vilket också hade kunnat ske med fokusgruppsdiskussioner. Ytterligare ett sätt att genomföra studien på hade kunnat vara att genomföra observationer för att få reda på hur de arbetar och om det de säger är så de undervisar också. Utifrån observationer hade antal estetiska uttrycksformer som används, samt hur ofta, i praktiken kunnat registreras (Barmark & Djurfeldt, 2020). Det sistnämnda hade dock kunnat minska risken för att bibehålla studiens objektivitet.

Som fördjupning hade man kunnat genomföra fokusgruppsdiskussioner som är en specifik forskningsmetod där en grupp människor samlas för att diskutera ett ämne eller tema. Det man får ut av denna typ av diskussioner är kunskap om gemensamma och delade erfarenheter som leder till en kollektiv förståelse, utifrån människors olika uppfattningar. Med hjälp av dessa diskussioner får forskaren fram olika perspektiv av ett ämne (Ahrne & Svensson, red, 2015).

För denna studies del hade detta kunnat vara ett intressant och givande tillvägagångssätt, då pedagogisk personals tankar, erfarenheter och uppfattningar samt dess inverkan på deras arbete med estetiska uttrycksformer för yngre barn undersöks. Hänsyn hade behövts ta till: att deltagarnas svar hade kunnat påverka varandra genom att ett uttalande bygger på föregående uttalande vilket kan påverka utfallet på både ett positivt och negativt sätt. Diskussionerna hade även kunnat bli livliga och otrevliga om deltagarna missförstår varandra eller har olika åsikter, vilket i sin tur hade kunnat leda till att vissa deltagare kanske hade känt sig obekväma och hade därmed inte vågat uttrycka sin åsikt. Denna sida av fokusgruppsdiskussioner är en realistisk risk med metoden, som dock inte borde uppstå om valet av deltagare och en erfaren, och för deltagarna en okänd, gruppleddare hade gjorts på ett grundligt sätt. Gruppleddaren behöver vara erfaren och inge förtroende, likaså miljön, för att deltagarna ska öppna sig och vilja dela med sig samt hålla sig till ämnet.

Dokumentation, transkribering och analys av materialet hade vi behövt avsevärt mer tid för om man hade valt detta tillvägagångssätt. Även objektiviteten hade påverkats av antal frågor, gruppleddarens inblandning och om deltagarna är kända för varandra eller gruppleddaren. Därför var val av enkät vår väg att gå utifrån vår studie, tidsram och utsträckning. Till skillnad från gruppdiskussionerna fick deltagarna begränsat med utrymme för egna skriftliga utförliga svar med plats för reflektion och fick därmed större förutsättningar att hålla sig till ämnet i fråga.

Svaren de angett är i liten utsträckning påverkade av andras svar i de fall deltagaren inte skulle rådfrågat någon om deras åsikt vid tillfället av ifyllandet av enkäten.

Det positiva med metoden är att diskussionerna hade kunnat föra med sig åsikter, utsagor och perspektiv för att komma ett ämne på djupet. Att delta i en fokusgruppsdiskussion hade kunnat vara positivt inte bara för vår studie utan även för deltagarna själva, personligen, då de hade träffat människor med gemensamma erfarenheter där också ny kunskap och nya insikter hade skapats genom samspel och interaktion (Ahrne & Svensson, red, 2015).

5.6 Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska råd (ALLEA, 2017) finns det fyra grundläggande aspekter som i forskningssammanhang bör beaktas vid bland annat insamling av empiri och genomförande av studier. Det första är att forskaren ska kunna säkra studiens tillförlitlighet, vilket kan ses i hur studien framställs, dess design. Det andra är ärlighet, vilket handlar om att vara genomskinlig, objektiv, och redovisa sina resultat på ett rättvist sätt. Det tredje är respekt, vilket innebär att som forskare visa sina forskningsdeltagare, studieområdet och samhället respekt vid genomförandet och framställandet av studien. Det fjärde, och sista, handlar om att ta ansvar för det man har producerat och kommit fram till, även dess eventuella konsekvenser, allt från idé till publicering. I vår studie handlar det om hur vi genomför den; i enkäten har vi inga känsliga frågor och den är anonym. Vid redovisning av resultatet kan vi vara objektiva och genomskinliga samt diskutera eventuella bortfall (Åkerblom m.fl., 2020). För att vidare säkerställa anonymiteten skickades enkäten ut via en icke spårbar länk där enkätsvaren förblir anonyma.

6. Resultat

Av de tolv frågor som ställdes i enkäten fann vi två frågor (nummer 5 och 9) som besvarade våra frågeställningar mer än de andra, därför har vi valt att fokusera på respondenternas svar till dessa på ett djupare plan. Fråga fem var *Beskriv vilka estetiska uttrycksformer du främst använder, och hur, för att främja barn och elevers språkutveckling* och fråga nio *Berätta om dina erfarenheter av planerad undervisning, i form av estetiska uttrycksformer*.

Som tidigare nämnt (punkt 5.4) analyserades materialet och mönster samt avvikande utsagor framträdde. Dessa delades sedan in i följande fyra kategorier som är relevanta för vårt forskningsområde: (1) Estetiska uttrycksformer som något lustfyllt, (2) Planerad undervisning med estetiska uttrycksformer, (3) Hinder för planerad estetisk undervisning och (4) Språkutveckling och sinnligt lärande utifrån estetiska uttrycksformer.

Utgångspunkten för analysen är modellen *Fyra olika estetiska lärandeformer – i, om, med, genom* (Lindström, 2010) som används för att analysera respondenternas uppfattningar och erfarenheter. Analysen utgår även från begreppen svag och stark estetik (Saar, 2005) som blir synliga i svaren utifrån de metoder respondenterna nämner att de använder i arbetet med estetiska uttrycksformer (se punkt 4.2) samt första och andra ordningens perspektiv. I följande text kommer vi att referera dels till respondenter, dels till pedagoger beroende på vad vi vill framföra med texten.

6.1 Estetiska uttrycksformer som något lustfyllt

En del av fenomenografin handlar om att kartlägga ett fenomen sett från olika perspektiv, vilket i detta fall bygger på pedagogernas erfarenheter och uppfattningar. I fråga fem kan vi utläsa två svar som tydligt visade på hur de använder sig av de estetiska uttrycksformerna på ett lustfyllt sätt. I fråga nio var det elva respondenter som på något sätt uttryckte att de använde estetiska uttrycksformer för att skapa ett lustfyllt lärande. Övriga svar på frågan var inte relevanta för frågeställningen då respondenterna inte svarade på hur de faktiskt genomförde estetiska aktiviteter, vilket efterfrågades i frågan. Följande enkätsvar visar på pedagogens erfarenhet om användning av det som Saar (2005) beskriver som svag estetik:

Pedagog, fråga 5: "Vi använder även sången och skapandet för att få barnen mer engagerade i sitt lärande för att öka deras språk under så roliga, former som möjligt".

Här är det orden *"under så roliga, former som möjligt"* som visar på det lustfyllda lärandet i det estetiska arbetet. Den svaga estetiken blir synlig genom användandet av sången då den syftar till stöd för lärandet (Saar, 2005), vilket pedagogen i citatet ovan framhäver. I citatet går det också att tolka ett användande av lärandeformen *i* som blir synlig då pedagogen använder sången för att förmedla och skapa en förståelse för relevanta begrepp samt öka de yngre barnens språkutveckling. Följande enkätsvar visar också på respondentens uppfattning om att sammanhanget lärandet sker i bör vara lustfyllt:

Pedagog, fråga 9: "Det kan ge barnen en större möjlighet till att utveckla sin språkutveckling, motorik (både fin och grov) i ett sammanhang där det blir lustfyllt."

Respondenten uttrycker vikten av ett lustfyllt lärande och erbjuder de yngre barnen flera sätt att lära på genom både fin- och grovmotoriska aktiviteter, vilket även lyfts fram som en väsentlig del i styrdokumentet för förskola och skola (Skolverket, 2018 & Skolverket, 2019).

I fråga nio efterfrågades erfarenheter av planerad undervisning men flera respondenter uttryckte även här att arbetet med de estetiska uttrycksformerna skulle vara lustfyllda och kunde därför kopplas till frågeställningen för fråga fem. Respondenterna trycker på vikten av variation, att testa och uppleva material, inbjudande lärmiljö, barnen som medforskare, ta vara på spontana stunder som uppstår samt att barnen ser fram emot vad som ska komma härnäst. Enkätsvaren visar vikten av att yngre barn får uppleva med alla sinnen på sitt eget vis, då alla upplever olika och lär sig på olika sätt utifrån sina förmågor. En respondent uttrycker sig på följande sätt:

Pedagog, fråga 5: "Skapande med olika material tex naturmaterial, färg, den egna kroppen."

I ovanstående svar blir lärandeformen *i* synlig då man lär genom att man får experimentera med olika material (Lindström, 2012), vilket pedagogen uttrycker att hen använder sig av. Naturmaterial kan ses som ett ickekonventionellt och okodat material där barn och elever kan känna, uppleva och skapa förståelse för materialets olika strukturer.

Flera av respondenternas svar handlar om hur viktigt det är att de använder sin erfarenhet när de planerar de estetiska aktiviteterna och introduktion av nya material. De uttrycker det bland annat i form av upplevda, genomförda situationer, planerad och organiserad undervisning och att kombinera uttrycksformerna. Två respondenter beskriver det på följande sätt:

Pedagog, fråga 9: "Vi brukar använda planerade tillfällen till att introducera nya material vilket vi upplever skapar en nyfikenhet hos barnen [...]"

Pedagog, fråga 9: "Mina erfarenheter är att barnen få en större glädje inom de område vi arbetar med när vi kombinerar estetiska uttrycksformer."

En tolkning av respondenternas svar är att introduktion av nya ämnen behöver vara något lustfyllt samt att de vill vara en förebild för att främja de yngre barnens inläring genom att ge dem förutsättningar för att lyckas. I enkätsvaren kommer det också till uttryck att respondenterna upplever att de gör undervisningen intressant och lustfylld när de använder sig av olika miljöer och material som finns i verksamheten och omgivningen. Svag och stark estetik i kombination kan, enligt Saar (2005), bidra till ett djupare lärande och förståelse för att ge möjligheter till att komma ihåg fakta och kunskap. Vidare uttrycks att respondenterna behöver ta vara på de förutsättningar som ges och skapa möjligheter utifrån sina erfarenheter samt våga ändra sitt sätt att lära ut. Här tolkar vi att den starka estetikens möjligheter med att utveckla lärandet kan bidra till nya perspektiv genom att barnens tankar och idéer får komma till tals.

I enkätsvaren blir det synligt att pedagogerna använder sig av lärandeformen *med*. Exempelvis följande citat:

Pedagog, fråga 5: "Sång genom sångpåse med föremål i som barnen får plocka upp och sedan komma på en sång om detta föremål, ibland av stötning av pedagog."

Utifrån citatet tolkar vi att respondenternas erfarenhet av att skapa ett lustfyllt lärande börjar med engagemanget från dem själva. Då de använder sig av lärandeformen *med* inbjuder det till

att barnen lär via något som blivit levandegjort under olika lärprocesser och ämnen. Lindström (2012) lyfter också fram hur viktigt det är med variation i lärandet. Det handlar om att yngre barn lär sig på olika sätt och att skapa möjligheter till att lära nya saker genom att vara en del av sitt eget lärande.

McLennan (2010) lyfter fram att pedagogisk personals sätt att lära ut systematiskt behöver anpassas och utvärderas för att pedagoger ska kunna ge de yngre barnen möjligheter att känna glädje i sitt lärande som ska pågå hela livet. Ett citat som tydligt lyfter fram lärandeformen *i* är:

Pedagog, fråga 9: "[...] syfte att lära känna olika material och tekniker för att främja kommunikation och språkutveckling."

Lärandeformen *i* tolkas, i citatet ovan, som att respondenterna uppmärksammar möjligheterna med olika material och tekniker när de väljer att arbeta med olika material som de yngre barnen får använda i sitt lärande. Respondenterna uttrycker också att de ger förutsättningar till att skapa en förståelse där de yngre barnen kan få möjlighet att uttrycka sig på olika sätt samt förmedla sina tankar och idéer på ett ickeverbalt sätt.

6.2 Planerad undervisning utifrån estetiska uttrycksformer

Pedagogers personliga engagemang har en viktig roll i utvecklandet av den egna pedagogiska verksamheten (Stevens m.fl., 2011, Forsberg Ahlcrona, 2012, Pramling Samuelsson m.fl., 2009 & Asplund Carlsson m.fl., 2008). I enkätsvaren kan man se att pedagogerna har erfarenhet av att planera samt att de har ett personligt engagemang för att deras undervisning ska bli givande för barnen. En respondent uttrycker sig på följande sätt:

Pedagog, fråga 9: "[...] definitivt planerad undervisning då jag hade klara och tydliga mål med allt jag gjorde då jag hade estetiskt inriktad utbildning som grund [...] barngrupper som aktivt engagerade sig i gemensam sångsamling i upp till 45 min-1 h [...]"

I citatet ovan tolkar vi att respondenten hade ett stort personligt engagemang då beskrivningen av dennes erfarenheter grundade sig på att undervisningen var strukturerad och att pedagogen gjorde barnen delaktiga i aktiviteterna, vilket respondenten menar ledde till att aktiviteterna varade länge. Med hjälp av Stevens m.fl. (2011) kan vi tolka enkätsvaret som att tiden respondenten tillägnade barnen och aktiviteterna krävde ett stort personligt engagemang och kunnande.

Vidare handlar undervisning om att planera, genomföra, utvärdera och reflektera (Skolverket, 2018 & Skolverket, 2019) och nedanstående citat tolkar vi som att respondenternas erfarenheter angående planerad undervisning ses som något positivt och ges plats i verksamheten. Två respondenter uttrycker sig på följande sätt:

Pedagog, fråga 9: "Vi är bra på att planera för olika estetiska uttrycksformer, framför allt handlar det om planerad undervisning i skapande, sång, bild. Musik, dans och rörelse är ofta sådant som ofta sker spontant."

Pedagog, fråga 9: "Det är övervägande positiva erfarenheter då min upplevelse är att de flesta elever lockas av estetiska uttrycksformer."

Genom att ha en god struktur och gemensam syn på estetiska uttrycksformer upplever respondenterna att genomförandet av undervisningen blir smidigare om den är planerad. Utifrån

citaten ovan kan vi genom andra ordningens perspektiv, som handlar om hur människor uppfattar verkligheten på olika sätt (Marton, 1981), tolka pedagogernas uttryckta uppfattningar om verkligheten samt vikten av planering. I citaten ovan kan vi tolka pedagogernas erfarenhet av den planerade undervisningen som upplevs ur olika perspektiv och dess betydelse för verksamheten som de yngre barnen befinner sig i. Vi kan också ställa oss frågan varför en respondent uttrycker att vissa estetiska uttrycksformer är mer planerade än andra.

Följande enkätsvar betonar den estetiska uttrycksformen sång som något respondenten använder sig av bland annat planerad undervisning;

Pedagog, fråga 5: "Framför allt sång, både i planerad och spontana stunder. Genom sången får barnen höra och öva på språk på ett lättsamt sätt."

Vår tolkning av citatet är att respondenten har en erfarenhet i, både planerad och spontana aktiviteter, att stödja yngre barns språkutveckling genom estetiska uttrycksformer. Att respondenten säger "framför allt i sång" tolkar vi som att sången finns lättillgänglig och något som fångar de yngre barnen samt där de kan delta utifrån egen förmåga. Att respondenten använder sig av sång ger hon barnen möjlighet att lära sig nya ord, höra hur ord uttalas samt utöka ordförståelsen.

Några av respondenterna nämnde att deltagande i olika projekt kan skapa förutsättningar och en bra struktur för planerad undervisning samt att det blir ett populärt inslag hos barnen. En av respondenterna uttrycker följande:

Pedagog, fråga 9: "Vi brukar använda planerade tillfällen till att introducera nya material vilket vi upplever skapar en nyfikenhet hos barnen och en ny vilja att medforsa och skapa med pedagoger och andra barn."

Respondentens ord i citatet, "en ny vilja att medforsa", kan tolkas utifrån den starka estetiken där yngre barn får möjlighet att pröva och utforska nya förståelser och saker (Saar, 2005). Detta möjliggör att respondenten kan vara lyhörd för att ändra kunskapsinnehållet när de yngre barnen får vara med och utforska, upptäcka, pröva nya förståelser och genom att bearbeta innehållet. Därmed är den starka estetiken mer tillåtande och öppen för förändringar (ibid).

I svaren bland respondenterna kan man se att pedagogerna upplever att det blir populärt bland barnen när de planerar och strukturerar sin undervisning. Följande svar går att koppla till det som Stevens m.fl. (2011) nämner, att det läggs fokus på pedagogers förmåga att kunna tänka nytt, erbjuda och skapa nya sätt för att utveckla barns lärande. Lindström (2012) betonar också vikten av variation då lärandet hos de yngre barnen sker olika sätt och pedagoger behöver ge barnen möjlighet till inläring på olika sätt utifrån deras förmågor.

Pedagog, fråga 9: "Planerad undervisning utmanar barnen att skapa på nya sätt[...]"

Med andra ord innebär det att pedagogen i sin planering kan fördjupa sina egna kunskaper om något de vet att barnen är intresserade av, och på så vis blir undervisning något som lockar barnen som i sin tur utvecklar sitt eget lärande. I svaren på frågan i enkäten kan man även se att flera respondenter anser att undervisningen går smidigare när man har en planering som är organiserad och klar. Stevens m.fl. (2011) betonar vikten av pedagogernas engagemang där deras kunnande blir ett verktyg för yngre barns lärande som också fungerar som stöttning och vägledning.

6.3 Hinder för planerad estetisk undervisning

De vanligaste hindren respondenterna uttrycker är tids- och personalbrist, organisatoriska faktorer, lågt engagemang från kollegor samt att alla barn faktiskt inte lockas av estetiska uttrycksformer. En respondent uttrycker att det är skillnad på tidslängden för aktiviteten förr och nu; förr kunde aktiviteterna pågå i 45 minuter till en timme och nu har det minskat betydligt.

Pedagog, fråga 9: "Jag ser att den fysiska miljön med gott om utrymme och få distraktioner (lekhall) samt organisatoriska faktorer som att den tidiga personalen ej tog rast under förmiddagen hade påverkan[...]"

Samma respondent menar att minskandet numera beror på bland annat hur organisationen ser ut, närmare bestämt att det i schemat finns förmiddagsraster inlagt och det på många förskolor är främst då som undervisningen sker, men även att den fysiska miljön hade en påverkan. Rasten påverkar organisationen och tidslängden på aktiviteterna genom att arbetslaget, för en stund, blir en pedagog färre och det kan då bli svårare att genomföra aktiviteter i mindre grupper. Utifrån första ordningens perspektiv (Marton, 1981) kan olika aspekter beskrivas av respondenternas upplevelser där det handlar om tidsbegränsning, material, förhållningssätt med mera som blir tydligt då respondenten uttrycker hur organisationen har en inverkan på verksamhetens planerade aktiviteter.

Som med alla saker finns det två sidor av samma mynt. Över lag är respondenterna övervägande positiva till att använda sig av dans, sång, drama, bild med mera i sitt arbete och det finns en allmän genomgående åsikt om att alla barn också tycker om att delta i de olika estetiska uttrycksformerna. Ett av svaren avviker dock från detta tankesätt och respondenten påpekar att hon har stött på barn som inte lockas av de estetiska uttrycksformerna och nämner att hon därför behöver ha en plan B för när detta uppstår. Respondenten uttrycker det så här:

Pedagog, fråga 9: "Men jag har också mött barn som inte lockas utan där det estetiska uttrycken blivit hinder och skapat läsningar istället. Där behöver jag en plan B för att utmana utan att skapa en läsning."

Citatet tydliggör och berör en viktig aspekt i förskolan och förskoleklassens uppdrag där undervisningen ska anpassas till varje individ och att allt man planerar inte kan passa alla. Vad som kan vara orsaken till att hindret uppstår förtäljer inte citatet, men det kan utspela sig i alla situationer, vilket också bör beaktas i både planerade och oplanerade aktiviteter i förskolans och förskoleklassens värld. Det kan exempelvis vara att en estetisk uttrycksform passar bättre än andra och det gäller för pedagogerna att hitta ett alternativ för att alla yngre barn ska kunna delta på sitt sätt. Vilket även blir tydligt i ett annat enkätsvar som uttrycker vikten av att alla barn lär på olika sätt och därmed behöver få känna med kroppen på dels olika dels sitt eget sätt. Som nämnts tidigare (punkt 4.1) är det kollektiva intellektet inom fenomenografien, där uppfattningar och idéer utgör en grund för olika tolkningar (Marton, 1981). Systemet i sig handlar om två olika tankeformer om hur världen upplevs samt hur människan tänker. Detta innebär att individer tänker och beter sig på olika sätt i konkreta situationer som utspelar sig i exempelvis estetiska lärandesituationer.

Ytterligare en respondent anser att planerad undervisning i form av estetiska uttrycksformer genomförs i för liten utsträckning. Vidare uttrycker respondenten en önskan om att:

Pedagog, fråga 9: "[...] det skulle finnas MINST en planerad undervisning som bygger på just estetiska uttrycksformer då det är något som jag anser viktigt för barnens språkutveckling."

I citatet framgår inte hur ofta eller sällan respondenten använder uttrycksformerna i nuläget och vi kan bara spekulera i vilka anledningar som hindrar att de planerade aktiviteterna genomförs. Vi kan också fråga oss om respondenten använder estetiska uttrycksformer för att lära andra saker, då planerad undervisning som enbart bygger på uttrycksformerna efterfrågas. För att en aktivitet ska fungera språkutvecklande behöver man bland annat fördjupa sig i ordens betydelse och skapa en ordförståelse (Sakaran Kalidas, 2014). En annan aspekt av citatet kan tolkas som att respondenten vill gå över från lärandeformen *med* till *om* för att utveckla barnens språk genom att enbart använda de estetiska uttrycksformerna utan koppling till något annat ämne. Vi tolkar citatet som att respondenten vill skapa ett fördjupat lärande om ett specifikt ämne.

6.4 Språkutveckling och sinnligt lärande utifrån estetiska uttrycksformer

De estetiska formerna kan användas som ett didaktiskt verktyg för de yngre barnens lärande i olika ämnen. Att använda kroppen är något som två pedagoger uttrycker är ett sätt att utöva estetik på. Här ges barnen möjlighet att kunna gestalta och uppleva olika sätt att använda sina sinnen på. Estetiken bygger ju på sinneskunskap därför är det viktigt att använda hela kroppen och koppla detta till det som estetiken står för (Burman, 2014). När du använder sinnen och experimenterar kan du knyta samman känslor med hjälp av kroppen och det verbala bearbetar detta kan resultatet först efter en period bli synligt. Vilket följande citat är ett exempel på:

Pedagog, fråga 5: "Sångmässigt använder jag olika ramsor och sånger i främjandet av munmotorik och tal samt röst/tonomfång."

Respondenten visar också i föregående citat tydligt hur viktigt det är att arbeta med kroppens resurser när man lär ut, som bygger på de yngre barnens olika förmågor. Lindström (2012) nämner i sin modell Fyra estetiska uttrycksformer om lärandet *i* som blir tydligt i de aktiviteter med sång där det skapas en möjlighet att experimentera med rösten och på så vis kunna förmedla sången med olika uttryckssätt beroende på om den är sorlig, glad, ledsen med mera. Genom de erfarenheter respondenten har tillägnat sig skapar hen möjligheter för att inläringen ska vara lustfylld när de experimenterar med röst och tonomfång, på så vis kan de yngre barnens intresse fångas. Utifrån respondentens svar kan vi se en koppling till det som Sotiropoulou-Zorpala (2011) nämner i sin studie där hon i aktiviteterna betonar olika sätt som de yngre barnen kan lära på, exempelvis kroppsligt, sinnligt och verbalt. Därmed ges barnen möjligheter och förutsättningar att förstå och utveckla olika sätt att lära på med utgångspunkt i deras förmåga, personliga erfarenheter och tidigare kunskaper.

I samma citat som nämns ovan, nämner respondenten vidare hur pedagogen arbetar språkutvecklande med hjälp av den estetiska uttrycksformen musik och uttrycker sig så här:

Pedagog, fråga 5: "[...] Musikmässigt handlar om instrumentspel och instrumentkunskap och begrepp som svagt – starkt, snabbt -långsamt, ljusst – mörkt. [...]"

Detta tolkar vi som att barnen tillsammans med pedagogen fördjupar sin kunskap samt får uppleva olika rytmer ihop med instrument och begreppen kopplade till konkreta handlingar, exempelvis skulle detta kunna ske genom att de får slå på en trumma med svag eller stark hand.

Handling ihop med begreppen och upplevelsen kan därmed fungera språkfrämjande. Utifrån modellen *Fyra estetiska lärandeformer – i, om, med och genom* (Lindström, 2015) tolkar vi att respondenten befinner sig i lärandeformen *om* musik för att utveckla baskunskaper hos barnen om ett ämne. Samtidigt använder respondenten sig av lärandeformen *i* när barnen får experimentera med olika material som bidrar till att utveckla en förståelse för det lärandeobjekt som är i fokus.

Ytterligare ett citat som sätter arbetet med språkfrämjande i fokus är följande:

Pedagog, fråga 5: "Framst använder vi ateljén med tuschpennor och vattenfärger, vi låter barnen skapa fritt eller ge dem uppdrag för att få fram nya samtalsämnen och på så vis både bygga på deras redan existerande ordförråd och utveckla."

Respondenten ger exempel på hur de arbetar språkfrämjande genom att skapa samtalsämnen om det som barnen skapar eller får i uppdrag att skapa. Detta kopplar vi till den starka estetiken (Saar, 2005) som är mer utmanande, än den svaga, då det kräver ett engagemang från barnen samtidigt som kunskapsinnehållet förändras och deras ordförråd utvecklas. Lindström (2015) lyfter fram lärandeformen *med* som bygger på en kombination av olika ämnen som citatet ovan ger exempel på då fritt skapande samt uppdragen kan möjliggöra samtal och reflektion kring vad uppdragen innebär syftar till. Genom att experimentera med olika material får barnen prova olika tekniker samt att tillvägagångssätten och resultaten kan skapa samtalsämnen för att uppmärksamma likheter och skillnader i utförandet.

En annan respondent uttrycker sig så här om vikten av att utforska dels olika material dels med kroppen:

Pedagog, fråga 5: "Skapande med olika material tex naturmaterial, färg, den egna kroppen."

En tydlighet i citatet ovan handlar om att pedagogen erbjuder aktiviteter där de yngre barnen får använda kroppen i sitt utforskande och skapande. Stevens m.fl. (2011) menar att de yngre barnen ska ges möjlighet till en berikade utveckling och möjligheten att få uttrycka sig på olika vis. Med hjälp av läroplanerna och pedagogernas erfarenhet kan de vara till hjälp med att forma utbildningen för de yngre barnen där man skapar en viss inriktning och utgår från deras lärande (ibid).

Även nedanstående citat visar respondentens erfarenhet av planerad undervisning i form av estetiska uttrycksformer där en förståelse för barns varierande utveckling och lärande har byggts upp.

Pedagog, fråga 9: "Jag försöker alltid få in estetiska uttrycksformer i all planerad undervisning på olika sätt, eftersom alla barn lär sig på olika sätt och behöver få känna med kroppen på olika sätt, på sitt sätt."

McLennan (2010) beskriver att aktiviteten i den planerade undervisningen ska fokusera på processen istället för slutprodukten. Liksom McLennan (2010) betonar Lindström (2015) vikten av hur yngre barn lär sig samtidigt som de ges möjlighet att tillägna sig kunskaper där lärandet är en process som behöver upplevas via olika estetiska uttrycksformer, som kan ske inom lärandeformerna *i, om, med och genom*. När barn får uppleva och erfara olika sinnliga processer utvecklar de förmågan att kommunicera och förmedla sina tankar och idéer.

På samma fråga är det en del respondenter som endast har angett vilken estetisk uttrycksform de använder, men inte förklarat vidare hur de faktiskt använder de i det språkfrämjande arbetet, vilket efterfrågades. Följande citat är exempel på detta:

Pedagog, fråga 5: "Sång"

Pedagog, fråga 5: "Sång, musik, bild, rörelse, drama, lek, konst"

Pedagog, fråga 5 "Bild, musik"

Detta tolkar vi som att de anser att allt inom området för estetiska uttrycksformer är språkfrämjande. De olika uttrycksformerna är en del av den svaga estetiken (Saar, 2005) då de räknas till de vanligast förekommande formerna som används inom förskola och förskoleklass. Då benämningen av vilka uttrycksformer som ingår i de estetiska ämnena skiljer sig åt i läroplanerna för förskola och förskoleklass (Skolverket, 2018 & 2019) finner vi det intressant att en respondent har angivit en annan estetisk form. Exempelvis nämns inte konst som en estetisk uttrycksform, men kan ändå räknas som en sådan.

6.5 Vanligast förekommande estetiska uttrycksformer

På fråga nummer fem *"Beskriv vilka estetiska uttrycksformer du främst använder, och hur, för att främja barns och elevers språkutveckling"* var det några respondenter som stod ut då de enbart angav vilka uttrycksformer de använder i form av korta svar utan vidare förklaring. Varför de inte besvarade frågan fullt ut ska vi inte spekulera i på ett djupare plan här mer än att det kan ha berott på flera olika anledningar. Vi fann det intressant att de här respondenterna angav även andra "egna" estetiska uttrycksformer. Exempelvis nämndes böcker och/eller sagor med rekvisita, lek samt konst som en estetisk uttrycksform, utöver de som läroplanerna för både förskola och förskoleklass listar och som vi i vår enkät har utgått ifrån (musik, bild, form, rörelse, sång, drama och dans). Att använda böcker som ett verktyg och utgångspunkt är vanligt förekommande i förskolan och förskoleklassens arbete. En respondent uttrycker sig så här:

Pedagog, fråga 5: "[...]böcker är ett annat sätt jag använder mycket, genom böcker kan barnen få ett samband genom bild och ord"[...] "Med böcker kan man få igång samtal genom bilderna."

Via detta arbetssätt kan vi tolka det som att respondenten tolkar den estetiska uttrycksformen bild som även till den tryckta bilden i boken, inte enbart den man skapar. Respondenten kan sägas arbeta i lärandeformen genom [den tryckta] bilden (Lindström, 2010), då barnen blir involverade i att få öva på att uttrycka sig, observera, föreställa och reflektera över bilderna de ser ihop med orden de hör. Respondenter menar att samtalen kan utvecklas till nya intressanta ämnen, vilket skulle kunna föra pedagoger och barn över till lärandeformen *om* för att exempelvis lära mer om de nya ämnena. Vidare arbete med boken skulle kunna utgå från lärandeformen *i*; till exempel skulle bokens innehåll kunna visualiseras, dramatiseras eller dansas för att få möjlighet till att utforska olika sätt att uttrycka sig på (Lindström, 2010).

Genom att räkna de gånger de estetiska uttrycksformerna nämndes fick vi fram vilka former som främst användes bland respondenterna. Vi delade in och parade ihop liknande begrepp i följande kategorier: musik/rytm, dans, sång, bild/konst/skapande, rim/ramsor, drama samt böcker/sagor. Det framkom att sång, musik och bild var de vanligast förekommande uttrycksformerna. Vi tolkar detta till svag estetik (Saar, 2005) då sången är lättillgänglig för pedagogerna som ett didaktiskt redskap. Sången behöver inte förberedas och kan användas för

flera olika syften i verksamheten. Utifrån respondenternas svar är det flera som uttrycker att aktiviteter med sång och musik är lockande för yngre barn samt relativt lätta för dem att följa med i och de kan delta utifrån egen förmåga och engagemang.

6.6 Sammanfattning

En betydelsefull aspekt i resultatet är pedagogernas engagemang för att skapa ett lustfyllt lärande och förutsättningar för de yngre barnen att tillägna sig kunskap. I resultatet framkom det också att respondenterna anser att de estetiska uttrycksformerna är ett användbart verktyg för att främja yngre barns språkutveckling. Estetiska uttrycksformer används i samspel och kommunikation för att tydliggöra lärandet samt för att skapa kvalitet i undervisningen. I respondenternas svar framgår pedagogernas aktiva roll i de yngre barnens lärande då de utgår från barnens intresse när de planerar och genomför undervisningen. Genom detta blir pedagogisk personals erfarenhet, kunskap och engagemang synligt då de behöver anpassa lärandesituationer dels efter barnen dels efter yttre faktorer. Pedagogisk personal uttrycker att de använder sig av de olika estetiska uttrycksformerna där den svaga estetiken blir synlig och fungerar som ett stöd för lärandet. Respondenternas erfarenhet av planerad undervisning bygger bland annat på att de behöver vara lyhörda och öppna för förändringar. De vanligaste hindren för planerad estetisk undervisning var tids- och personalbrist, organisatoriska faktorer samt varierande engagemang från kollegor och arbetslag.

Vidare uttrycker respondenterna också att ett estetiskt arbetssätt där barnen får använda sig av kroppen genom att exempelvis gestalta eller använda sina sinnen kan bidra till en djupare förståelse för ämnet som bearbetas. Detta didaktiska verktyg bygger på de yngre barnens olika förmågor och kan modifieras till att passa alla. Ett annat vanligt förekommande arbetssätt visade sig vara att respondenterna utgår från böcker för att bearbeta och gestalta ämnen, men även med lek och rekvisita för att göra lärandet lustfyllt.

7. Avslutande diskussioner

I följande avsnitt kommer vi att diskutera vårt resultat i förhållande till våra forskningsfrågor och tidigare forskning. Frågorna vi utgår ifrån är följande: 1) *Vilka uppfattningar om estetiska uttrycksformer kommer till uttryck hos pedagoger i förskola och förskoleklass?* 2) *Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal i förskola och förskoleklass att de har av att planera undervisning utifrån estetiska uttrycksformer?* 3) *Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal i förskola och förskoleklass att de har av att använda estetiska uttrycksformer för att främja språkutveckling hos yngre barn?*

7.1.1 Vilka uppfattningar om estetiska uttrycksformer kommer till uttryck hos pedagogerna i förskola och förskoleklass?

I enkätsvaren kommer pedagogers uppfattningar om estetiska uttrycksformer till uttryck och genererade i fyra olika kategorier: 1) Estetiska uttrycksformer som något lustfyllt, 2) Planerad undervisning utifrån estetiska uttrycksformer, 3) Hinder för planerad estetisk undervisning och 4) Språkutveckling och sinnligt lärande utifrån estetiska uttrycksformer. Via kategorierna får vi syn på vilka olika uttryck pedagogerna använder sig av utifrån vad styrdokumentet för förskola och förskoleklass framhåller. McLennan (2010) nämner utbildningssystemet som en pusselbit där pedagoger behöver anpassa och utvärdera utbildningen för att främja yngre barns möjligheter till utveckling.

Pedagogerna beskriver sina erfarenheter med de estetiska uttrycksformerna på olika vis och hur de kommer till uttryck i verksamheten. Det sker när de använder sig av olika uttrycksformer som till exempel musik, drama, sång, teater och bild. Erfarenhet som pedagogerna uttrycker i svaren handlar om arbetsmetoder med olika estetiska uttrycksformer. Pedagogerna nämnde alla estetiska uttrycksformer som nämns i läroplanerna för förskola och förskoleklass, men även andra former av uttryck. Därmed har vi även här kategoriserat de former vi anser hör ihop på följande sätt: musik/rytm, dans, sång, bild/konst/skapande, rim/ramsor, drama samt böcker/sagor. Inom de nämnda uttrycksformerna förklarar pedagogerna att barnen gavs förutsättningar och möjligheter att bli engagerade i sitt eget lärande bland annat genom att de får möjlighet att delta i aktiviteterna. Deltagandet kunde se ut som att barnen får dra föremål ur en påse och med stöttning av pedagog komma på en sång att sjunga tillsammans. Pedagogernas svar i förhållande till styrdokumentens innehåll kan vi också se en likhet med vad Stevens m.fl. (2011) kommit fram till där pedagogerna behöver anpassa, utveckla och utvärdera sin undervisning för att lära och ge de yngre barnen en möjlighet att utvecklas i sin takt samt efter förmåga. En tolkning som vi kan göra utifrån enkätens svar är att pedagogernas erfarenhet av vad som står i läroplanen blir synlig när de beskriver vilka olika estetiska uttrycksformer de använder sig av i de planerade aktiviteterna. Vi kopplar detta till Stevens m.fl. (2011) som menar att läroplaners innehåll kan berika de yngre barnens utveckling och förmågor.

Några pedagoger uttrycker att de uppfattar estetiska uttrycksformer som något lustfyllt, att det är lättare att få barns uppmärksamhet och ge dem instruktioner samt ett positivt inslag i verksamheten. Vidare uppfattar pedagogerna det som att barnen får större glädje, inflytande och att det är möjligt att utveckla deras språk. Genom de planerade estetiska aktiviteterna ger pedagogerna barnen möjligheter till att också utveckla sina kognitiva och spatiala rumsliga förmågor. I exempelvis aktiviteten där barn får välja ett föremål från en påse och komma på en sång om det, kopplar vi det till vad Forsberg Ahlcrona (2012) menar med sin studie om

marionettdockan där den kommunikativa förmågan kan utvecklas då barnen får möjlighet att samtala om vad som ska ske.

7.1.2 Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal i förskola och förskoleklass att de har av att planera undervisning utifrån estetiska uttrycksformer?

Över lag är pedagogerna i vår studie positiva till planerad undervisning med estetiska uttrycksformer: de beskriver det som lustfyllda, nyfikenhetsskapande och nyskapande situationer. Pedagogerna använder de planerade aktiviteterna till att introducera nytt material, främja nya relationer och ge barnen möjlighet att skapa samt känna med hela kroppen. Pedagogerna förklarar hur viktigt det är att de yngre barnen får uttrycka sig på olika sätt, då alla lär på varierande sätt och genom att använda sig av olika estetiska uttrycksformer kan pedagogerna synliggöra olika lärandeobjekt och därmed fånga de yngre barnens intresse. Det kan vi även utläsa i Sotiropoulou-Zormpala (2012) studie där eleverna fick möjlighet att bearbeta och hantera kunskaper på olika sätt: kroppsligt, sinnligt och verbalt. I vår studie uttrycker pedagogerna sin erfarenhet hur de iscensätter konflikter som uppstår med hjälp av drama för att kroppsligt visa vad som händer och på detta vis eventuellt lösa konflikter i barngruppen. Här kan vi också se likheter med Sakaran Kalidas (2014) studie som lyfter fram drama som undervisning och ett lärandeverktyg för att göra barn medvetna om exempelvis hur man kan lösa och förebygga konflikter.

Det framkom också en signifikant skillnad av vissa aktiviteters tidslängd, då en pedagog menar att tidslängden på aktiviteterna minskat till under 45 minuter. Anledningen till detta, enligt pedagogen, har med verksamhetens organisation och brist på utrymme att göra. Även det faktum att pedagogen inte var ordinarie anställd var en anledning som kunde bidragit till att pedagogen spenderade mer tid med barnen än den ordinarie personalen gjorde. Detta kopplar vi till Pramling Samuelsson m.fl. (2009) och Stevens m.fl. (2011) och behovet de nämner för att kunna bedriva undervisning som handlar om att ge pedagoger rätt förutsättningar för att gynna de yngre barnens lärande. Jämför vi detta med vår egen yrkeserfarenhet tolkar vi det som att förutsättningarna ser olika ut för olika yrkesgrupper i förskola och förskoleklass utifrån arbetsuppgifter samt hur det organisatoriska arbetet är upplagt. Förskollärare och pedagogisk personal har, upptill att de ska vara med barngruppen, flera andra arbetsuppgifter och möten som ska genomföras, en tid som oftast tas från barngruppen vilket över tid kan leda till minskad kvalitet i undervisningen.

En annan pedagog uttrycker utifrån sin erfarenhet att det är de flesta barn tycker om och lockas av estetiska uttrycksformer, men också att hon har upplevt att detta inte alltid stämmer. Med sin erfarenhet kan hon då anpassa sitt arbetssätt för att barnen ska bli inkluderade och kunna delta utifrån sina behov. Hon använder ett professionellt tillvägagångssätt när hon gör medvetna val för att skapa förutsättningar som lockar ur barnens perspektiv. Asplund Carlsson m.fl. (2008) menar att förskollärare som får kompetensutveckling och får praktisera det de lärt sig kan bidra till att pedagogerna blir mer lyhörda för barnens uttryck och idéer. Därmed kan de anpassa aktiviteterna på ett annat sätt som bidrar till barnens lärande. Forsberg Ahlcrona (2012), Stevens m.fl. (2011) och Pramling Samuelsson m.fl. (2009) menar att pedagogers lyhördhet, engagemang, kompetens och erfarenhet är viktiga aspekter i arbetet med barn för att förstå deras behov och olika sätt att lära på.

I enkätsvaren framkom det från flera pedagoger att när aktiviteter är planerade, klara och organiserade går genomförandet smidigare. Stevens m.fl. (2011) betonar vikten av förskollärarens roll och den planerade pedagogiska verksamheten som kan erbjuda de yngre barnen tillfällen för möjligheter till samspel och lärande. Likväl som de planerade aktiviteterna är viktiga för barns lärande spelar även de spontana (lek)tillfällena en stor roll för barnens bearbetningsprocess, vilket vi kan se utifrån våra erfarenheter. I de spontana aktiviteterna finns det möjlighet för pedagoger att se det som barnen har upplevt via de planerade aktiviteterna och det är bland annat där vi kan se det förändrade kunnandet. Vid dessa tillfällen behöver pedagoger observera och vara lyhörda, närvarande och ha fingertoppskänsla för när de behöver gå in i leken och stötta eller vägleda. I koppling till den svaga estetiken har den fördelar då de yngre barnen kan ges stöd för att skapa sig nya erfarenheter som pedagogerna får syn på ur nya synvinklar där kunskapsinnehållet illustreras och prövas i den fria spontana leken (Saar, 2005).

7.1.3 Vilka erfarenheter beskriver pedagogisk personal att de har av att använda estetiska uttrycksformer för att främja språkutveckling hos yngre barn i förskola och förskoleklass?

I svaren på fråga 5 framkom det flera otydliga svar i form av endast ett ord, vilket inte besvarar hur de främjar språkutvecklingen, exempelvis när de bara svarat ”Sång.”. Språkutveckling är något som inte bara kommer av sig själv genom att man till exempel sjunger en sång, utan det måste göras medvetet och aktivt benämna, förklara och sätta orden i sitt sammanhang för att barn ska få en djupare förståelse för ordets innebörd och användning (Forsberg Ahlcrona, 2012). De enformiga svaren tolkar vi på olika sätt, exempelvis som att respondenterna har missförstått frågan eller i brist på tid inte har hunnit besvara den på ett djupare plan. Ett annat sätt att tolka detta på är att de menar att enbart genom att sjunga utvecklas barns språk, men som vi nämnt ovan behöver de även få en förståelse för ordens innebörd. Här ser vi en skillnad gentemot det som Strömquist (2010) lyfter fram om språkfrämjande arbete där de estetiska uttrycksformerna skapar möjligheter för de yngre barnen att kunna utveckla sitt språk och ordförståelse i samspel med pedagoger.

Pedagogerna som svarade på våra enkätfrågor skriver att de har positiva erfarenheter av planerade estetiska uttrycksformer för att främja de yngre barnens språkutveckling. De som de tycker är positivt är att barnen visar intresse och nyfikenhet för vad pedagogerna undervisar om. Wiklund (2009) nämner att man kan gynna yngre barns språkutveckling genom att använda sig av de estetiska språken. Att man genom musik, bild, teater, dans och språk kan utveckla barnens språkliga förmågor. I enkätsvaren framkom att pedagogerna nämner de estetiska uttrycksformerna är ett bra verktyg att använda sig av för att främja barns språkutveckling. Exempelvis dramatiserar och samtalar de med barnen om det de gör/läser/sjunger/ser, men använder sig även av bilder, tecken, rim och ramsor. Detta kopplar vi till Sakaran Kalidas (2014) som menar att drama kan användas som ett lärandeverktyg i syfte att förbättra språkkunskaper genom olika inlärningsstilar för den verbala språkliga intelligensen.

Vidare framkom att flera pedagogers erfarenheter av språkfrämjande arbete är positiva då de upplevt att de med hjälp av planerade estetiska uttrycksformer som aktivitet lättare kan rikta fokus mot aktivitetens lärandeobjekt samt nå barnens intressen. Pedagogerna menar också att språket främjas bland annat i samspel och kommunikation med andra genom att barnen visar intresse, har en nyfikenhet och vilja att medforsa. Vilket kan jämföras med det Strömquist (2010) menar om att kunskapen är en aktiv process som pågår i barnens omgivning och formar

deras sätt att återskapa, nyskapa och behålla språket som de lärt sig för att utvecklas till en språkande människa. Detta tolkar vi som möjligheter för yngre barns språkutveckling, då pedagogerna är aktiva i deras lärande, vilket leder till att de kan kommunicera med varandra både verbalt och icke-verbalt. Genom att de kan ta vara på barnens intressen när de planerar och genomför sin undervisning, visar att pedagogerna använder sitt kunnande, engagemang och erfarenheter. Detta är något som även Stevens m.fl. (2011) kom fram till i sin studie, att det är grunden för att yngre barn ska få möjlighet att utveckla sina språkkunskaper. I likhet med det Forsberg Ahlcrona (2012) samt Stevens m.fl. (2011) har studerat om förskollärares roll, hur de planerar och genomför olika aktiviteter där de yngre barnen erbjuds olika tillfällen för språklig kommunikation och utveckling. Detta görs på olika sätt i förskola och förskoleklass; Estetiska uttrycksformer kan användas som ett verktyg för att lära andra ämnen och samtidigt främja språkutvecklingen. Stevens m.fl. (2011) menar att det finns flera positiva effekter med att de estetiska ämnena är integrerade i läroplaner än om de är enskilda program utöver läroplanerna. De argumenterar dock också för att det är viktigt att lära om de enskilda estetiska uttrycksformerna och inte enbart genom användning för att förstå andra ämnen.

7.2 Vidare forskning

Under studiens gång har vi kommit fram till att fortsatt forskning inom detta ämne kan genomföras med observationer och intervjuer för att få möjlighet att jämföra pedagogers uttryck med det de gör i praktiken. Genom observationer kan det pedagogiska arbetet synliggöras och utvecklas, där användning av kompetenser blir synliga. Möjligheterna med observationer av pedagogers arbets sätt i verksamheten blir tydliga att tolka då även kroppsspråk, miner och gester blir synliga. Då de två tillvägagångssätten hade genomförts i verksamheten hade givit oss utförligare information som pedagogerna inte uttryckt i enkätsvaren. Genom observationer blir det synligt vilka estetiska uttrycksformer som används för språkfrämjande arbete. Därefter hade en jämförelse mellan förskola och förskoleklass varit av intresse för att se dels hur ofta dels i vilket/vilka sammanhang de estetiska uttrycksformerna används.

7.3 Didaktiska konsekvenser

Uppfattningar som blir synliga i enkätsvaren handlar om arbetet med olika estetiska uttrycksformer där pedagogisk personal uttrycker att de planerar och anpassar utbildningen för att de yngre barnen ska bli engagerade i sitt eget lärande. Pedagogisk personal anpassar och skapar möjligheter för barnen att påverka innehåll och sitt deltagande i aktiviteterna, då varje barn behöver bearbeta och hantera kunskaper på olika sätt.

I jämförelse med respondenternas uttryckta erfarenheter och vår yrkeserfarenhet tolkar vi det som att förutsättningarna ser olika ut för olika yrkesgrupper i förskola och förskoleklass. Det handlar om arbetsuppgifter samt hur det organisatoriska arbetet är upplagt då det finns många olika ansvarsområden som ska genomföras utöver tid i barngrupp, vilket på sikt kan leda till minskad kvalitet i undervisningen samt att barns lärande hämmas.

Som med alla andra planerade aktiviteter i förskola och förskoleklass behöver även de estetiska uttrycksformernas innehåll och användande utvärderas, där lärandet synliggörs för att bland annat kunna arbeta vidare i andra ämnen. Utifrån respondenternas val av tillvägagångssätt kan den pedagogiska personalen och framtida personal inkludera de yngre barnen i att delta utifrån sina förmågor. Att arbeta med yngre barn handlar inte bara om att observera leken utan att använda den som ett didaktiskt verktyg för att lära andra saker, där pedagogisk personal behöver vara lyhörda, närvarande och ha fingertoppskänsla för att kunna vägleda de i såväl planerade

som spontana aktiviteter. Användandet av estetiska uttrycksformer innebär en process som är viktig för pedagogisk personal där ett processinriktat tankesätt handlar om att utforska olika lärandeformer och därmed blir barns lärande synligt. Fokus ligger inte enbart på en slutprodukt, där exempelvis alla barn har gjort likadana kycklingar, utan arbetsprocessen fram till slutresultatet. Frågor vi kan ta med oss i vårt arbete är: För vem skapar vi produkter? Och vem ska gynnas av processerna med de olika estetiska uttrycksformerna?

8. Referenslista

- Ahrne, G., & Svensson, P. (red). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (P. Svensson, Red.) Liber.
- Alexandersson, U. & Swärd, A-K. (2015). Estetiska lärprocesser. Hämtat från http://www.kulix.net/uploads/1/3/2/4/13240295/estetiska_1%C3%A4rprocesser.pdf?fbclid=IwAR3GA8hIAbHiP-sPxdOKIkTPIMGnKXZoaPWEvlwPtwxDSFEWYHIEzifHG9o den 28 05 2022
- ALLEA - All European Academics. (2017). Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Hämtat från https://www.vr.se/download/18.7f26360d16642e3af99e94/1540219023679/SW_ALL_EA_Den_europeiska_kodexen_f%C3%B6r_forskningens_integritet_digital_FINAL.pdf den 28 05 2022
- Askland, L., Sataøen, S O. (2014). *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Liber.
- Asplund Carlsson, M., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2008). Från görande till lärande och förståelse - En studie av lärares lärande inom estetik. *Nordisk Barnhageforskning*, ss. 41-51. Hämtat från https://www.academia.edu/22207014/Fr%C3%A5n_g%C3%B6rande_till_1%C3%A4rande_och_f%C3%B6rst%C3%A5else_En_studie_av_1%C3%A4rares_1%C3%A4rande_inom_estetik?fbclid=IwAR0K8XaasWWzS2IAajv7nm9u__4LTsN-Oz7aN0m4OoJEKtApFRZ1DqBIZ_4 den 28 05 2022
- Barmark, M. & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktyglåda 0 - att förstå och förändra världen med siffror*. Studentlitteratur.
- Barmark, M. & Djurfeldt, G. (2020). *Statistisk verktyglåda 0 - att förstå och förändra världen med siffror*. Studentlitteratur.
- Bjar, L. & Liberg, C. (red). (2010). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Burman, A. (. (2014). Det estetiska, kunskapen och lärprocesserna. i A. (. Burman, *Konst och lärande - Essäer om estetiska lärprocesser* (ss. 7-28). Lund: Studentlitteratur.
- Ehrlin, A. (2020). *Estetiska uttrycksformer i teori och praktik*. Stockholm: Liber AB.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap*. Natur & Kultur.
- Forsberg Ahlcrona, M. (2012). "Spindlarna i Falköping" - En studie om hur dockan som medierande redskap bidrar till utveckling av förskolans kommunikativa miljö. *Utbildning och lärande, Vol. 6*. Hämtat från <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1256585/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR06fKgrkhPMXRQoTtanQVFvNfVD9v391YOpcvPiebt71os0Pd0l9SiTOmU>
- Forsberg Ahlcrona, M. (2019). Del 4: Estetik och kreativ kommunikation. *Språk-, läs- och skrivutveckling - Förskola*. Skolverket. Hämtat från https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/F%C3%B6rskola/012_skapa-o-

kommunicera/del_04/Material/Flik/Del_04_MomentA/Artiklar/M12_Fsk_04A_01_estetik.docx?fbclid=IwAR0qMEjOBlt26a-LWU7 den 28 05 2022

- Liberg, C. (2006). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Studentlitteratur.
- Lindstrand, F. & Selander, S. (red). (2009). *Estetiska lärprocesser: upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, L. (2012). Aesthetic Learning About, In, With and Through the Arts: A Curriculum Study. *International Journal of Art & Design Education, Vol. 31(2)*, 166-179. Hämtat från <https://doi.org/10.1111/j.1476-8070.2012.01737.x>
- Marton, F. (1981). Phenomographic - Describing Conceptions of the World Around Us. (C. Amsterdam, Red.) *Instructional Science, vol. 10*, ss. 177-200.
- McLennan, D. M. P. (2010). Process or Product? The Argument for Aesthetic Exploration In The Early Years. *Early Childhood Education Journal, Vol. 38*, 81-85. doi:10.1007/s10643-010-0411-3
- McLennan, D. M. P. (den 09 07 2010). Process or Product? The Argument for Aesthetic Exploration in the Early Years. *Early Childhood Education Journal*. Hämtat från <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10643-010-0411-3.pdf> den 28 05 2022
- Nationalencyklopedin*. (den 23 09 2022). Hämtat från Nationalencyklopedin: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/estetik>
- Polias, J., Lindberg, I. & Rehman, K. (december 2017). Stöttning på olika nivåer. *Modul Nyanländas språkutveckling*. Stockholm. Hämtat från Lärportalen: http://larportalen.skolverket.se/larportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundskola/033_nyanlandas-sprakutveckling/del_02/Material/Flik/Del_02_MomentA/Artiklar/M33_7-9-gy_02A_stottning_ny.docx
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N., & Wallerstedt, C. (Juni 2009). The art of teaching children the arts: music, dance and poetry with children aged 2-8 years old. *International Journal of Early Years Education, Vol. 17, No. 2*, 119-135. Hämtat från <https://doi.org/10.1080/09669760902982323>
- Saar, T. (2005). *Konstens metoder och skolans träningslogik*. Karlstad: Karlstads Universitet.
- Sakaran Kalidas, C. (2014). Drama: A tool for Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, ss. 444-449. Hämtat från [sciencedirect.com](https://www.sciencedirect.com)
- Skolverket. (2018). Läroplan för förskolan Lpfö 18. Hämtat från <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf> den 28 05 2022
- Skolverket. (2019). Läroplan för grundskola, förskoleklass och fritidshem Lgr 11. Hämtat från <https://www.skolverket.se/download/18.35e3960816b708a596c3965/1567674229968/pdf4206.pdf> den 28 05 2022

- Sotiropoulou-Zormpala, M. (2012). Aesthetic Teaching: Seeking a Balance between Teaching Arts and Teaching through the Arts. *Arts Education Policy Review*, 113, 123-128. doi:10.1080/10632913.2012.719419
- Stevens, L., Harper, S. & Boggan, M. (2011). The Effects of the Arts on Early Childhood Education: A Review of the Literature. *National Teacher Educational Journal*, 4(2), 57-64.
- Strömqvist, S. (2010). Barns tidiga språkutveckling. i L. & Bjar, *Barn utvecklar sitt språk* (ss. 57-76). Lund: Studentlitteratur.
- UNICEF Sverige. (den 01 07 2020). Barnkonventionen: FN's konvention om barnets rättigheter. Hämtat från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> den 28 05 2022
- Vygotskij, L. S. (1995/2005). *Fantasi och kreativitet i barndomen* (Daidalos uppl.).
- Wedin, Å. (2017). *Språkande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Studentlitteratur.
- Wiklund, U. (2009). *När kulturen knackar på skolans dörr*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB.
- Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (red). (2020). *Metodologi - för studier i, om och med förskolan*. Gleerups.

Bilaga missivbrev

Hej!

Vi är tre studenter som läser Förskolläraryrket för yrkesverksamma vid Göteborgs Universitet och genomför just nu kursen Självständigt arbete (examensarbete). Vårt examensarbete handlar om pedagogers upplevda erfarenheter av planerad undervisning, i form av estetiska lärprocesser, för att främja barns och elevers språkutveckling i förskola och förskoleklass. Frågorna i enkäten utgår från dina erfarenheter utifrån ovanstående tema. Enkäten är frivillig och tar cirka tio minuter att besvara. När svaren är inskickade samtycker du till att vi får lov att använda informationen i vårt examensarbete samt att studien kommer registreras och publiceras på Göteborgs Universitets studentuppsatsdatabas, GUPEA.

Du som deltar i studien kommer att vara anonym och svaren hanteras i enlighet med lagen om personuppgiftshantering (GDPR). Vi följer Vetenskapsrådets etiska riktlinjer, vilket innebär att era anonyma svar enbart kommer att användas som empiri i vårt examensarbete och därefter kommer dessa att raderas.

Vi är tacksamma för ditt deltagande och dina svar senast torsdag 22 september 2022.

Tack på förhand!

Vid frågor hör gärna av er!

Med vänliga hälsningar Fia, Pernilla och Lovisa

Bilaga enkät

Språkutveckling utifrån estetiska uttrycksformer

Hej!

Vi är tre studenter som läser Förskolläraryrket vid Göteborgs Universitet och genomför just nu kursen Självständigt arbete (examensarbete). Vårt examensarbete handlar om pedagogers upplevda erfarenheter av planerad undervisning, i form av estetiska uttrycksformer, för att främja barns och elevers språkutveckling i förskola och förskoleklass. Med estetiska uttrycksformer menar vi dans, musik, drama, bild, form, rörelse, sång med flera.

Enkäten är anonym, frivillig och tar cirka tio minuter att besvara.

Tack på förhand!
Fia, Lovisa och Pernilla

1. Kön *

- Kvinna
 Man
 Annat

2. Ålder *

- Under 20 år
 20-30 år
 30-40 år
 40-50 år
 50-60 år
 Över 60 år

3. Vilken utbildning har du? *

- Förskollärare
 Barnskötare
 Annan utbildning

4. Hur länge har du arbetat inom förskola/förskoleklass? *

- 0-5 år
 5-10 år
 10-15 år
 15-20 år
 Mer än 20 år

5. Beskriv vilka estetiska uttrycksformer du främst använder, och hur, för att främja barns och elevers språkutveckling. *

Ange ditt svar

6. Hur många gånger i veckan använder du dig av planerade estetiska uttrycksformer? *

- 0-1
 2-3
 4-5
 Annat

7. Hur många gånger i veckan använder du dig av oplanerade estetiska uttrycksformer? *

- 0-1
 2-3
 4-5

Annat

8. Beskriv vilka möjligheter du upplever att det finns i att kombinera olika estetiska uttrycksformer för att utveckla barns och elevers lärande inom olika ämnen? *

Ange ditt svar

9. Berätta om dina erfarenheter av planerad undervisning, i form av estetiska uttrycksformer? *

Ange ditt svar

10. Beskriv vilka förutsättningar med planerad undervisning, i form av estetiska uttrycksformer, du upplever att det finns på din arbetsplats. Med förutsättningar menar vi exempelvis om hur miljön är anpassad, om det råder personalbrist/tidsbrist, nivå på kollegors engagemang m.m. *

Ange ditt svar

11. Har du via arbetet deltagit i fortbildning för att arbeta med estetiska uttrycksformer? *

- Ja, på eget initiativ
 Ja, via arbetet
 Nej
 Vet ej

12. Om ja på föregående fråga, ange vilken/vilka.

Ange ditt svar